

Ministerstvo pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

Ľubomír Jahnátek
minister

Bratislava 3. decembra 2014
Číslo: 745/2014-100

Vážený pán predseda,

v nadväznosti na uznesenie č. 316 Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie z 25. novembra 2014, ktorým ma žiadate o informáciu :

1. o aktuálnom stave a znení PRV SR 2014-2020 po zapracovaných pripomienkach EK,
2. o riešení zastropovania platieb pre farmárov - priame platby (SAPS) a znevýhodnené oblasti (LFA), a rovnako aj o spôsobe uplatňovania degresivity platieb,

Vám predkladám nasledovné stanoviská:

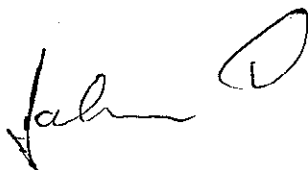
Ad 1) návrh PRV SR 2014-2020 sa nachádza vo finálnom štádiu negociácií s Európskou komisiou a je ešte predčasné poskytnúť informáciu o jeho definitívnom znení;

Ad 2) *priame platby* - vláda SR na svojom zasadnutí 20. novembra 2014 uznesením č. 578/2014 schválila návrh nariadenia vlády SR, ktorým sa ustanovujú pravidlá poskytovania podpory v poľnohospodárstve v súvislosti so schémami oddelených priamych platieb. Nariadenie vlády nadobúda účinnosť 1. januára 2015. Predmetným návrhom sa okrem iného ustanovuje, že suma platby SAPS, ktorá sa má žiadateľovi poskytnúť a ktorá prekračuje 150 000 EUR, sa v príslušnom roku zníži o 5 %. Predmetným ustanovením sa vykonáva čl. 11 nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 o tzv. „znižovaní platieb“, ktorý stanovuje, že. „*Členské štáty znížia výšku priamych platieb, ktoré sa majú poľnohospodárovi poskytnúť podľa*

Hlavy III Kapitoly 1 pre daný kalendárny rok najmenej o 5 % v tej časti sumy, ktorá prekračuje 150 000 EUR.“ Citovaným nariadením vlády SR sa pristúpilo k stanoveniu najnižšej legislatívne nožnej miery zníženia platby SAPS, ktorú platná legislatíva umožňuje. Znižovanie sa netýka súm, na ktoré má žiadateľ nárok a ktoré prekračujú uvedenú sumu za ostatné schémy priamych platieb, t. j. platby za ekologizáciu, platby pre mladých poľnohospodárov a podobne.

Ad 2) *znevýhodnené oblasti* - v prílohe Vám predkladám informácie o znevýhodnených oblastiach SR v rokoch 2015-2020 a výpočet kompenzačných platieb pre tieto oblasti.

S úctou

Príloha podľa textu

Vážený pán
Martin Fecko
predseda
Výbor Národnej rady Slovenskej republiky
pre pôdohospodárstvo a životné prostredie
Bratislava

Informácia o znevýhodnených oblastiach (LFA) SR v rokoch 2015-2020

Na úvod je potrebné poznamenať, že sa mení názov pôvodne zaužívaných znevýhodnených oblastí (LFA) na oblasti s prírodnými alebo inými špecifickými obmedzeniami (ANC) – články 31 a 32 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013.

1. Vymedzenie oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami

(Podrobne popísané v prílohe Určenie oblastí ANC)

Výsledné určenie ANC oblastí SR

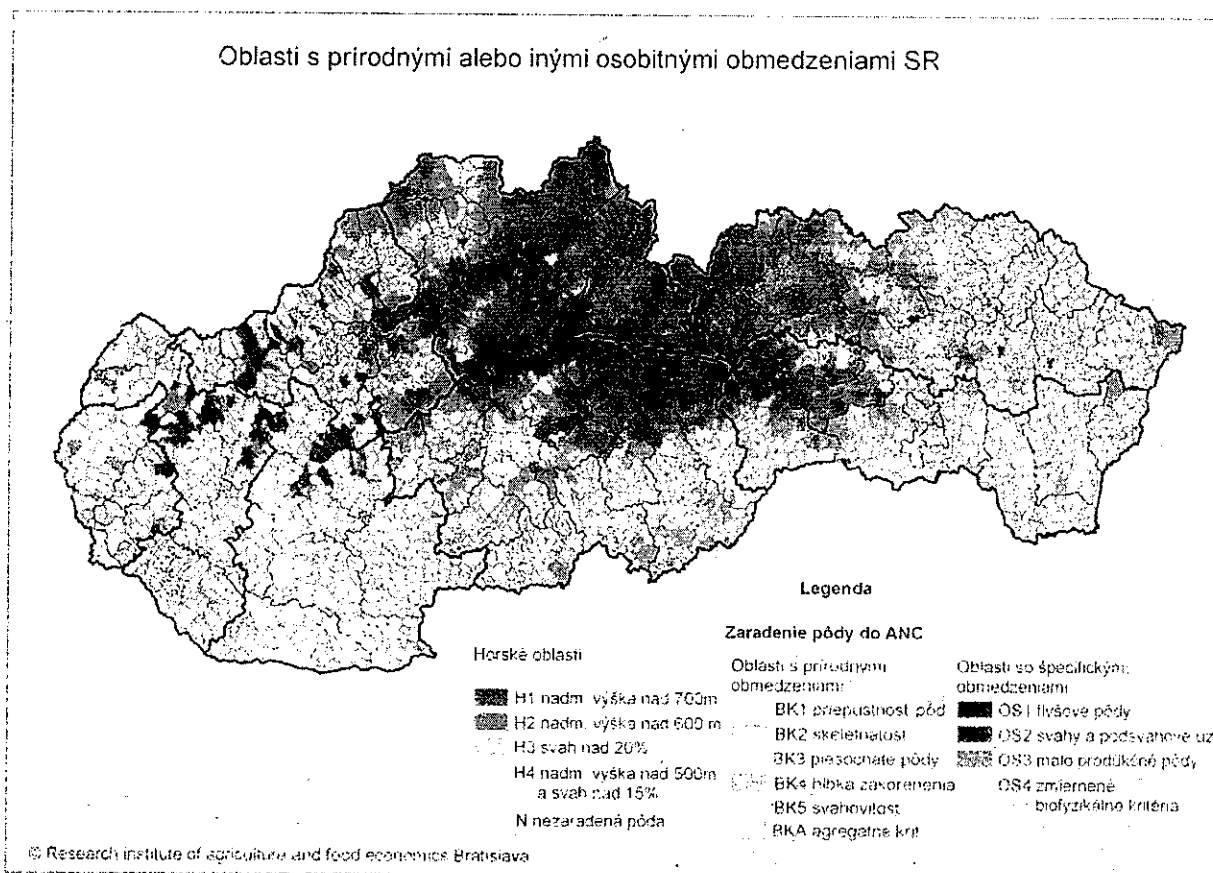
Z výsledkov nového určenia oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR vyplýva:

Nová výmera ANC oblastí je 1 256 802 ha (čo je zníženie o 16 202 ha oproti súčasnej verzii aktualizovaného LPIS). V bilancii zo súčasných LFA vypadáva 79 701 ha, ktoré budú poberať počas 4 rokov degresívne platby a naopak pribúdajú nové plochy ANC s výmerou 63 499 ha.

Tab. *Oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC) SR*

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
H	Horské oblasti	1 242	1 053	501 796
BK	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	1 281	1 083	638 486
OS	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	224	183	116 520
Spolu	ANC	2 747	2 319	1 256 802

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

2. Výpočet kompenzačných platieb pre oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami

(Podrobne popísaný v prílohe Výpočet kompenzačných platieb pre oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami)

Výška platieb:

Horské oblasti (H)

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
H1	nadm. výška nad 700m	78,41	115,30
H2	nadm. výška nad 600m	70,13	103,14
H3	svahovitosť nad 20%	63,99	94,10
H4	nadm. výška nad 500m a svahovitosť 15%	54,16	79,65

Oblasti s prírodnými obmedzeniami (BK)

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
BK1	priepustnosť	36,08	53,05
BK2	skeletnosť	53,86	79,21
BK3	textúra – piesočnaté pôdy	35,05	51,54
BK4	hlbka zakorenenia	62,79	92,34
BK5	svahovitosť	61,94	91,09
BKA	agregátne kritérium	42,98	63,20

Oblasti so špecifickými obmedzeniami (OS)

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
OS1	územia flyšového pásma	43,73	64,31
OS2	oblasti úpätných svahov a podsvahových depresii	25,00	34,80
OS3	oblasti s málo produkčnými pôdami	39,20	57,64
OS4	zmiernené biofyzikálne ritéria	36,55	53,75

Kompenzácia oblastí vypadávajúcich z podpory

LFA	Vyrovnávacie príspevky v €/ha					Výmera v ha
	Platba v roku 2013	2015 redukcia na 80%	2016 redukcia na 60%	2017 redukcia na 40%	2018 redukcia na 20%	
O1/2	68,19	54,55	40,91	27,28	25,00	138
O2	41,23	32,98	25,00	25,00	25,00	5 190
O3	35,32	28,26	25,00	25,00	25,00	11 638
O4/1	69,97	55,98	41,98	27,99	25,00	17 475
O4/2	73,12	58,50	43,87	29,25	25,00	2 007
S1	39,34	31,47	25,00	25,00	25,00	16 787
S2	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	17 979
S3	54,08	43,26	32,45	25,00	25,00	8 488
LFA						79 701

3. Degresia platieb v ANC

(Podrobne popísaná v prílohe Výpočet kompenzačných platieb pre oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami)

Článok 31(4) nariadenia Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) stanovuje: *Členské štáty stanovujú znižovanie platieb po presiahnutí prahovej úrovne plochy na poľnohospodársky podnik, ktorá sa vymedzí v programe, s výnimkou toho, ak sa poskytnutie podpory vzťahuje iba na minimálnu platbu na hektár za rok stanovenú v prílohe II.*

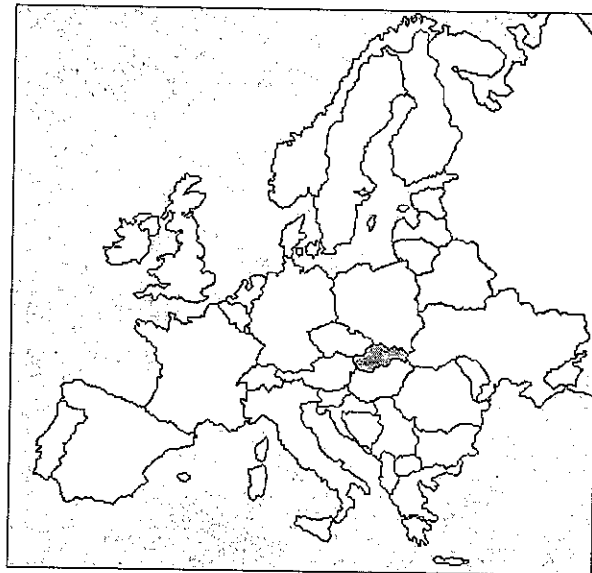
Výška platby vzhľadom na úrovne degresie v závislosti na veľkosti obhospodarovanej pôdy v ANC je nasledovná:

• do výmery 450 ha pôdy	100% platby,
• na výmeru nad 450 ha do 900 ha pôdy	87% platby,
• na výmeru nad 900 ha do 1 800 ha pôdy	74% platby,
• na výmeru nad 1 800 ha	64% platby.

Uvedená degresia bude uplatňovaná pre jednotlivé kategórie ANC a druhy pozemkov v zostupnej tendencii výšky platieb.

Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020

Určenie oblastí s prírodnými a inými špecifickými
obmedzeniami (ANC)

Október 2014

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Horské oblasti (H).....	5
3. Oblasti s prírodnými obmedzeniami (BK).....	7
3.1. Slabá priepustnosť pôd (BK1).....	7
3.2. Skeletnatosť (BK2).....	8
3.3. Nepriaznivá textúra.....	9
• piesočnaté pôdy (BK3).....	9
• ílovité pôdy (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA).....	10
• organická pôdy (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA).....	11
3.4. Plytká hĺbka zakorenenia (BK4).....	11
3.5. Nepriaznivé chemické vlastnosti (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA).....	12
3.6. Extrémna svahovitosť (BK5).....	13
3.7. Agregátne kritérium (BKA).....	14
3.8. Uplatnenie kritérií pre doladovanie BK.....	14
Štandardná produkcia.....	15
Produktivita pôdy.....	16
Drenážované pôdy.....	18
3.9. Výsledok doladovania – delimitácia pôdy s prírodnými obmedzeniami (BK).....	18
4. Oblasti so špecifickými obmedzeniami (OS).....	21
4.1. Oblasti flyšového pásma (OS1).....	21
4.2. Oblasti úpätných svahov a podsvahových depresí (OS2).....	22
4.3. Oblasti pôd s nízkou produktivitou (OS3).....	23
4.4. Oblasti so zmiernenými biofyzikálnymi kritériami (OS4).....	24
4.5. Uplatnenie kritérií pre doladovanie pre oblasti OS4.....	24
5. Výsledné určenie ANC oblastí SR.....	25

1. Úvod

Materiál predstavuje definitívnu verziu určenia oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR, ktoré boli vypracované podľa článku 32 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), ktorý stanovuje.

1. Členské štáty na základe odsekov 2, 3 a 4 určia oblasti oprávnené na platby stanovené v článku 31 v rámci týchto kategórií:
  - a) horské oblasti;
  - b) iné oblasti ako horské oblasti, ktoré čelia významným prírodným obmedzeniam, a
  - c) iné oblasti postihnuté osobitnými obmedzeniami.

2. Horské oblasti sú oprávnené na platby podľa článku 31, ak sa vyznačujú značne obmedzenými možnosťami využitia pôdy a výrazne zvýšenými výrobnými nákladmi z dôvodu:
  - a) veľmi zložitých klimatických podmienok súvisiacich s nadmorskou výškou, pre ktoré sa podstatne skracuje vegetačné obdobie;
  - b) toho, že sa v nižšej nadmorskej výške na väčšej časti príslušného územia nachádzajú svahy, ktoré sú príliš strmé na využívanie strojov alebo ktoré si vyžadujú používanie veľmi nákladných zvláštnych zariadení, alebo v dôsledku kombinácie týchto dvoch faktorov, ak znevýhodnenia, ktoré vyplývajú z každého tohto faktora zvlášť, sú síce menej závažné, ale kombinácia oboch spôsobuje rovnaké znevýhodnenie.

3. Iné oblasti ako horské oblasti sú oprávnené na platby podľa článku 31, ak čelia významným prírodným obmedzeniam a ak najmenej 60 % poľnohospodárskej plochy spĺňa aspoň jedno z kritérií uvedených v prílohe III na uvedenej prahovej úrovni.

Dodržiavanie týchto podmienok sa zabezpečuje na úrovni miestnych administratívnych jednotiek (úroveň „LAU 2“) alebo na úrovni jasne vymedzenej miestnej jednotky, ktorá pokrýva jedinú jasnú a súvislú zemepisnú oblasť s vymedzenou hospodárskou a administratívnou identitou.

Pri vymedzovaní oblastí, na ktoré sa vzťahuje tento odsek, vykonajú členské štáty upresnenie na základe objektívnych kritérií s cieľom vylúčiť oblasti, v ktorých boli doložené významné prírodné obmedzenia uvedené v prvom pododseku, ale už sa prekonali pomocou investícií alebo ekonomickou činnosťou, alebo dôkazom normálnej úrodnosti pôdy, alebo v ktorých výrobné metódy alebo systémy poľnohospodárstva vyrovnávajú straty príjmu alebo ďalšie náklady uvedené v článku 31 ods. 1.

4. Iné oblasti ako oblasti uvedené v odsekoch 2 a 3 sú oprávnené na platby podľa článku 31, ak sú postihnuté osobitnými obmedzeniami a ak je nevyhnutné, aby sa v týchto oblastiach pokračovalo v územnom plánovaní s cieľom zachovať alebo zlepšiť životné prostredie, zachovať vidiek, potenciál oblasti z hľadiska cestovného ruchu alebo s chrániť pobrežné pásmo.

Oblasti s osobitnými obmedzeniami zahŕňajú poľnohospodárske oblasti, v rámci ktorých sú prírodné podmienky výroby podobné, a celková rozloha ktorých nepresahuje 10 % oblasti príslušného členského štátu.

Okrem toho môžu byť oblasti oprávnené na platby podľa tohto odseku, ak:

  - aspoň 60 % poľnohospodárskej plochy spĺňa aspoň dve z kritérií uvedených v prílohe III, každé v medziach najviac 20 % stanovenej prahovej hodnoty, alebo

- aspoň 60 % poľnohospodárskej plochy pozostáva z oblastí, ktoré spĺňajú aspoň jedno z kritérií uvedených v prílohe III na stanovenej prahovej hodnote, a oblastí, ktoré spĺňajú aspoň dve z kritérií uvedených v prílohe III, každé v medziach najviac 20 % stanovenej prahovej hodnoty.

Dodržiavanie uvedených podmienok sa zabezpečuje na úrovni LAU 2 alebo na úrovni jasne vymedzenej miestnej jednotky, ktorá pokrýva jasnú jedinú zemepisnú oblasť s vymedzenou hospodárskou a administratívnou identitou. Pri vymedzovaní oblastí, ktorých sa týka tento odsek, členské štáty vykonajú upresnenie opísané v článku 32 ods. 3. Oblasti, ktoré sa považujú za oprávnené podľa tohto pododseku, sa zohľadňujú na účely výpočtu 10 % obmedzenia uvedeného v druhom pododseku.

5. Členské štáty k svojim programom rozvoja vidieka pripoja:
- a) existujúce alebo zmenené vymedzenie podľa odsekov 2 a 4;
  - b) nové vymedzenie oblastí uvedených v odseku 3.

Vo výslednej fáze určenia oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami boli okrem základnej legislatívy EÚ použité podklady a publikácie EK a JRC a taktiež viaceré štúdie príslušných výskumných ústavov SR spracované v rokoch 2011 - 2014. V priebehu rokov 2011-2014 boli metodiky určovania oblastí s významnými prírodnými obmedzeniami konzultované s JRC, ktorého pripomienky boli plne akceptované.

Záverečnú metodiku vypracovalo:

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum

- **Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy** – určenie oblastí, ktoré čelia významným prírodným obmedzeniam a oblastí postihnutých špecifickými obmedzeniami.
- **Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva** – nová homogenizácia horských oblastí, systémy dolad'ovania.

2. Horské oblasti (H) - čl. 32 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013

Kritériá pre vymedzenie horských oblastí ponecháva SR na rovnakej úrovni z predchádzajúcich programových období. Zmena je len v rámci homogenizácie obcí, ktoré sú zaradené do horských oblastí. Do novej delimitácie horských oblastí sú zaradené iba obce, ktoré sú obklopené inými obcami zaradenými v horských oblastiach.

Kritériá zaradenia:

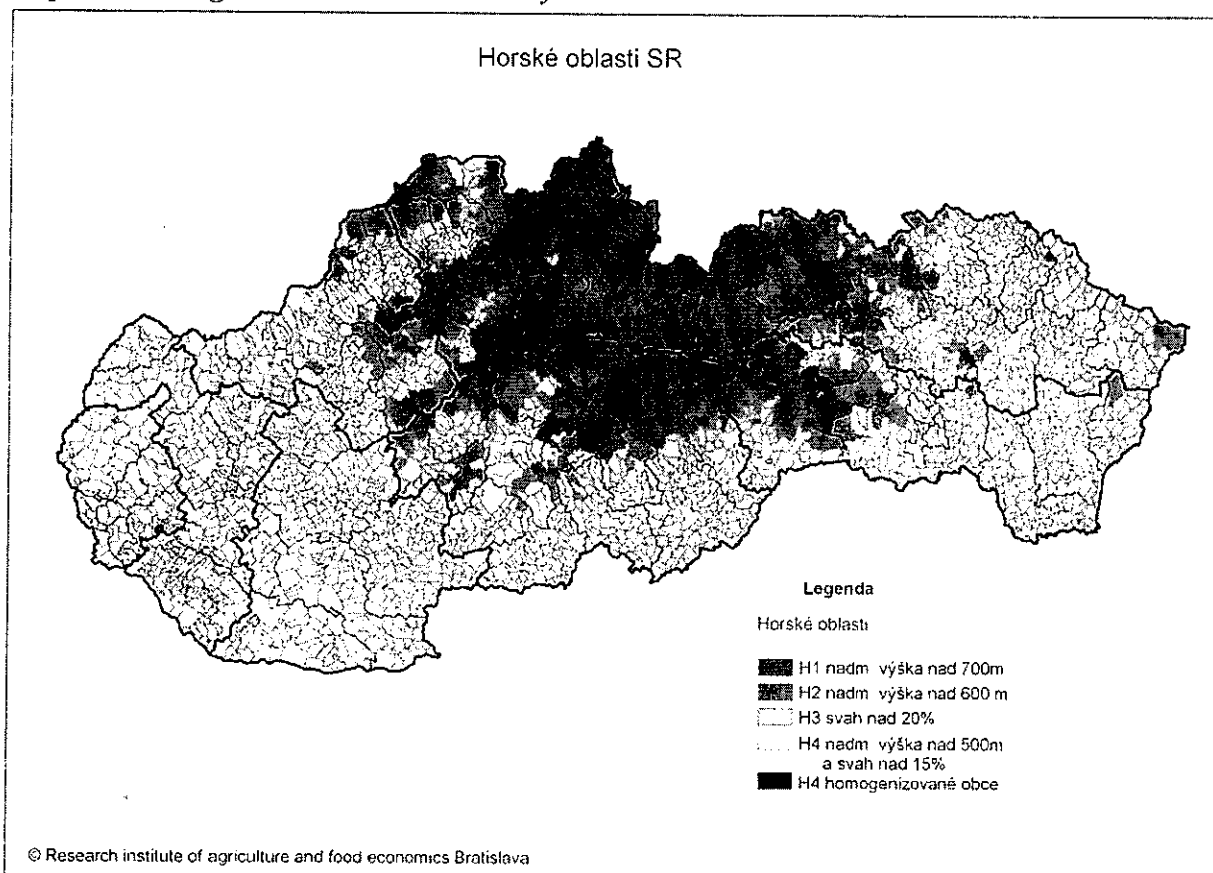
Do horských oblastí SR sú zaradené obce, ktoré spĺňajú jedno z nasledovných kritérií :

- Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 700 m n.m.
- Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 600 m n.m. a menšia ako 700 m n.m.
- Svahovitosť územia obce väčšia alebo rovná 20 % na ploche väčšej ako 50 % územia obce
- Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 500 m n. m. a menšia ako 600 m n. m. v kombinácii so svahovitosťou obce väčšou ako 15 % na ploche väčšej ako 50 % územia obce.

Homogenizácia:

Z pôvodne homogenizovaných 24 obcí s výmerou 7 278 ha (LPIS 2004) sa 2 obce vylúčili a 3 obce sa novo zaradili. Tým sa počet homogenizovaných obcí zvýšil na 25 a ich výmera je 7 992 ha (LPIS 2014).

Mapa 1 Homogenizované obce do horských oblastí

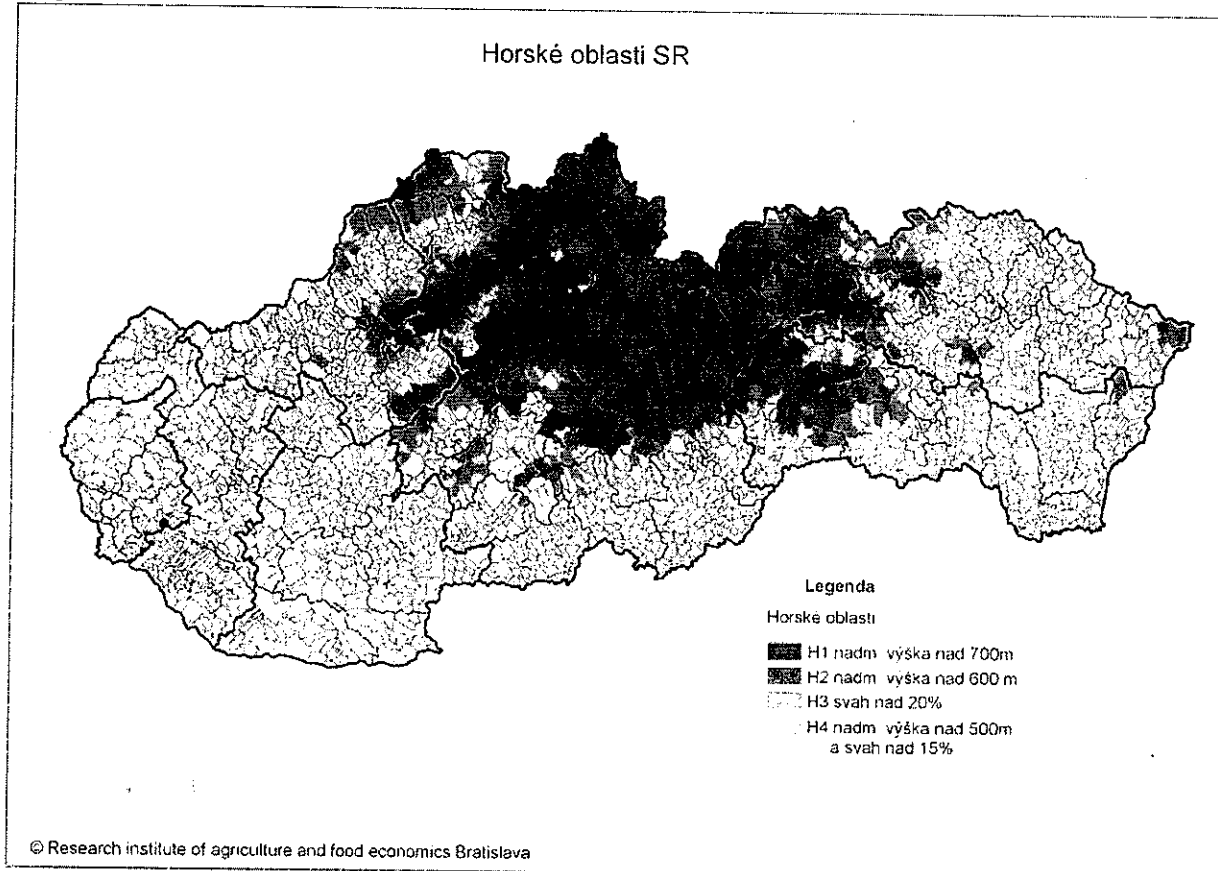

Tab. 1 Delimitácia horských oblastí

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
H1	nadmorská výška nad 700m	466	389	240 233
H2	nadmorská výška nad 600m	277	241	119 515
H3	svahovitosť nad 20%	386	328	96 471
H4	nadmorská výška nad 500m a svahovitosť 15%	113	95	45 577
H	Spolu	1 242	1 053	501 796

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

Mapa 2 Horské oblasti SR

3. Oblasti s významnými prírodnými obmedzeniami (BK)

- čl. 32 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013

Príloha III nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 stanovuje 8 biofyzikálnych kritérií, ktoré predstavujú základ pre objektívnu a jednoznačnú klasifikáciu oblastí s prírodnými obmedzeniami. Dve klimatické kritériá, štyri pôdne, jedno integrované kritérium (klímy a pôdy) a kritérium svahovitosti ako topografické kritérium

Pre oblasti SR, ktoré čelia významným prírodným obmedzeniam bola využitá publikácia:

Jos Van Orshoven, Jean-Michel Terres, Tibor Tóth. 2013. Updated common bio-physical criteria to define natural constraints for agriculture in Europe. Definition and scientific justification for the common biophysical criteria. JRC Scientific and Technical Reports. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013.

Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy testoval v rámci vypracovaných metodík, ktoré boli odsúhlasené JRC, všetkých 8 biofyzikálnych kritérií na území SR. Do simulácie boli zahrnuté všetky obce Slovenskej republiky (LAU2), ktoré obsahuje aktuálna databáza Štatistického úradu SR. V každej obci bolo identifikované územie LPIS (*Land parcel identification system*) oprávnené pre dotačné platby EÚ. V prvom kroku boli vyhodnotená realizovateľnosť stanovených kritérií pre podmienky SR mimo horských oblastí. Z výsledkov vyplynulo, že neaplikovateľnými kritériami sú nízka teplota, sucho a nadmerná vlhkosť pôdy. Aplikovateľnými kritériami pre stanovenie oblastí s významnými prírodnými obmedzeniami sú nasledovné kritériá: slabá priepustnosť pôd, nepriaznivá textúra a skeletnosť, plytká hĺbka zakorenenia, extrémna svahovitosť a nepriaznivé chemické vlastnosti (ako súčasť agregátneho kritéria). SR navrhla uplatnenie agregátneho kritéria, ktoré je zaradené z toho dôvodu, že na území obce sa môže vyskytovať viac druhov znevýhodnení, hoci individuálne nedosahujú požadovanú výmeru kritériálneho zastúpenia pôdy v obci.

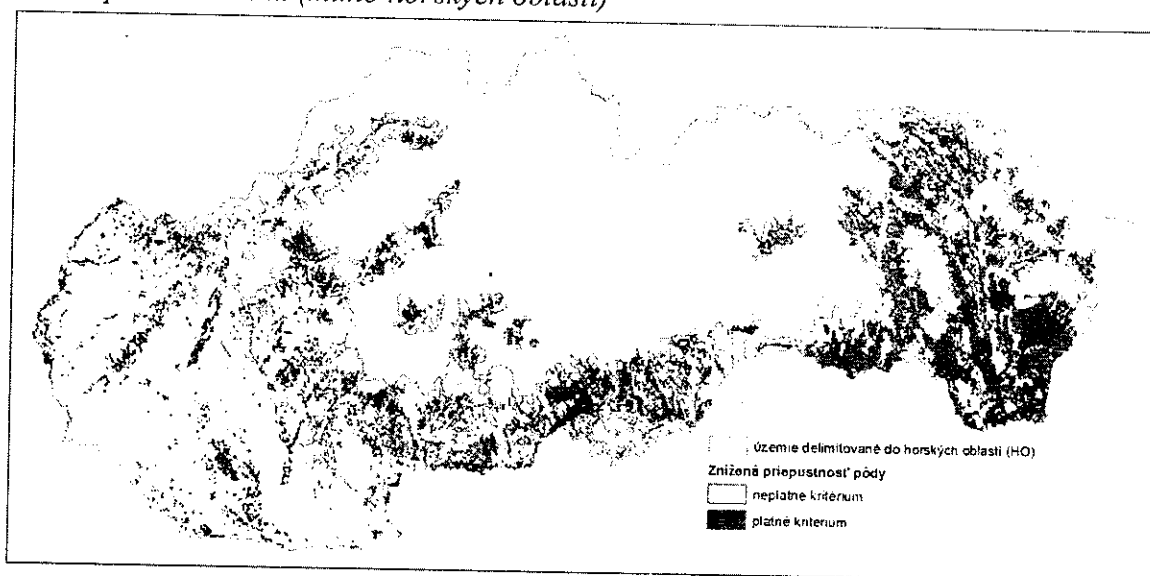
Pre výpočet podielu pôdy spĺňajúcej biofyzikálne kritériá na úrovni 60 % v obci bol použitý algoritmus, pri ktorom všetky údaje o pôde a krajine boli prevedené do rastra s priestorovým rozlíšením 20 m. Vypočítaný bol percentuálny počet pixlov spĺňajúcich navrhované kritériá vo vzťahu k celkovému počtu pixlov reprezentujúcich poľnohospodársku pôdu pre danú obec.

3.1. Slabá priepustnosť pôd (BK1)

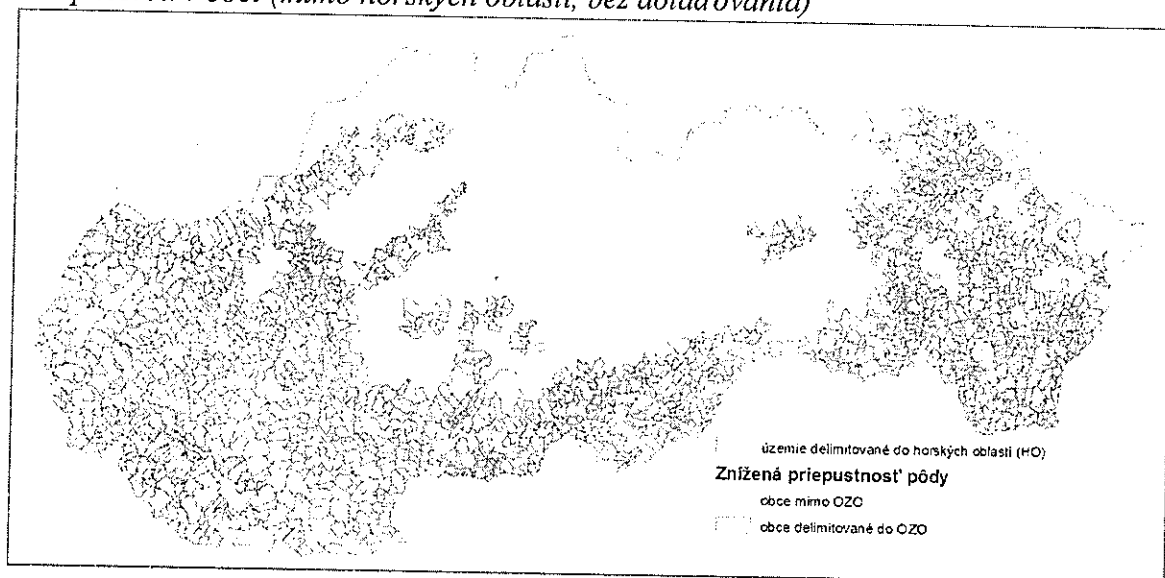
Kritérium slabej priepustnosti je znížená drenážna schopnosť pôdy v dôsledku prevlhčenia vodou v časti roka s nasledovnými limitmi: buď je vlhká do 80 cm viac ako 6 mesiacov, alebo vlhká do 40 cm viac ako 11 mesiacov, alebo sú to slabo až veľmi slabo priepustné pôdy, alebo majú glejovú farebnú vzorku do 40 cm od povrchu. Agronomický význam kritéria spočíva v slabom príjme živín, v slabej obrábatel'nosti pôdy, v nevyvinutej pôdnej štruktúre a nízkej úrodnosti pôd. Kritérium sa viaže na hydromorfne pôdy aluviálnych nív či terás a podsvahových depresí (gleje a pseudogleje), resp. hydromorfne subtypy ostatných pôd.

Na obr. 1 je znázornený výskyt pôd so zníženou drenážnou schopnosťou na Slovensku. Obr. 2 ilustruje delimitáciu obcí do BK1 na základe výskytu tohto kritéria na viac ako 60 % výmery poľnohospodárskej pôdy obce.

Obr.1 - Mapa výskytu pôd so zníženou drenážnou schopnosťou v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

Obr. 2 - Obce delimitované do BK1 na základe 60 % zastúpenia pôd so zníženou drenážnou schopnosťou v obci (mimo horských oblastí, bez doladovania)

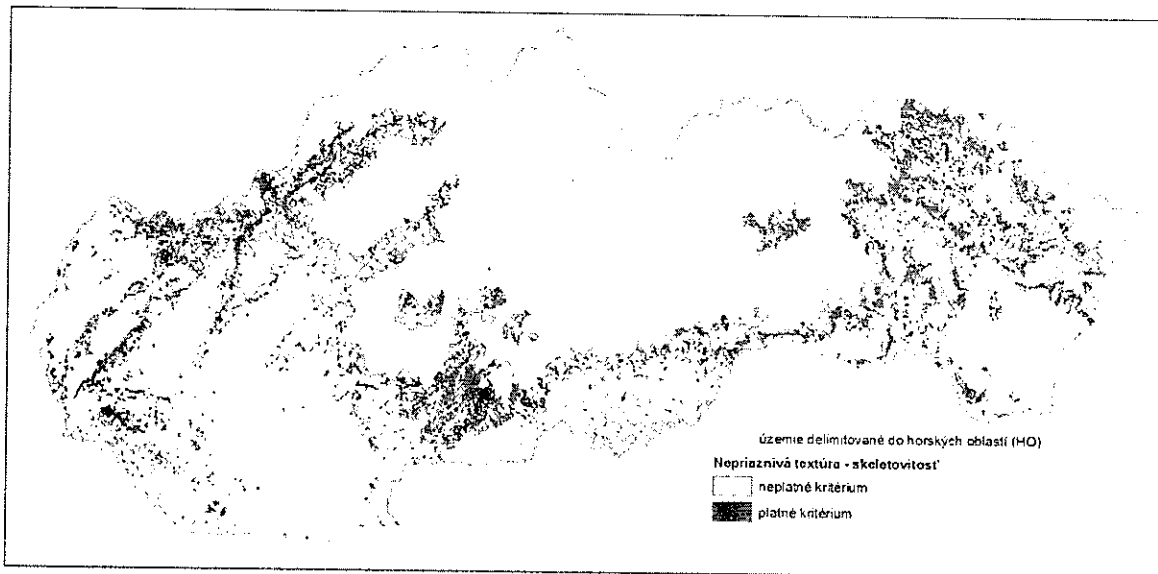

3.2. Skeletnosť (BK2)

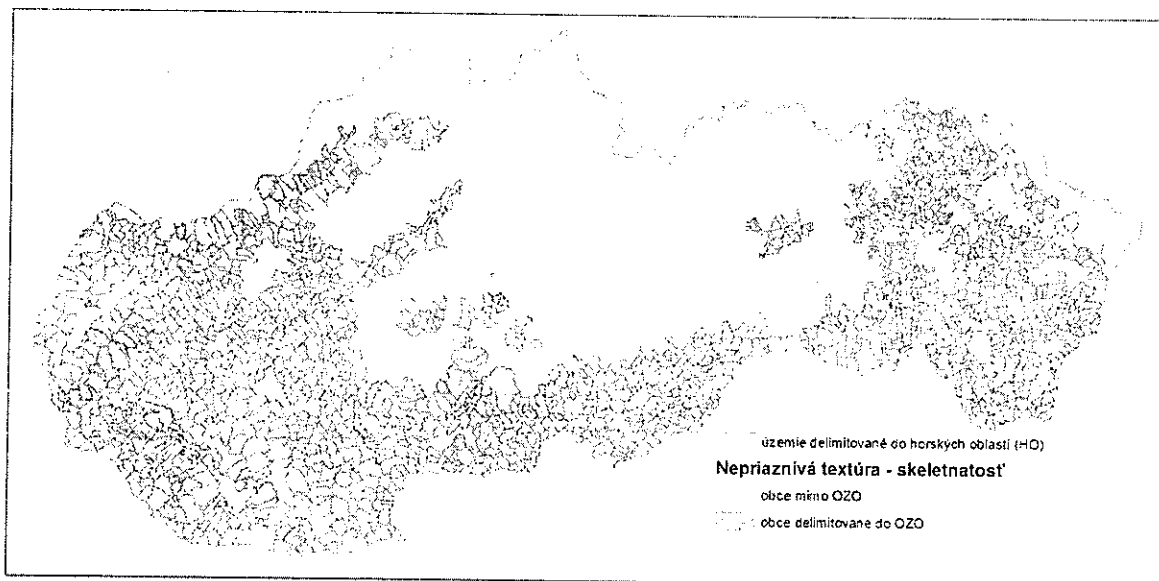
Kritérium skeletnosti charakterizuje pomerne vysoký obsah hrubozrnného materiálu (obj. %) s limitom obsah ≥ 25 % objemových hrubozrnného materiálu vrátane výstupu horniny na povrch (skeletnosť). Agronomický význam kritéria spočíva v obmedzení intenzívneho hospodárenia na pôde v dôsledku prítomnosti hrubozrnných častíc s následnou redukciou priaznivých fyzikálno-chemických vlastností pôdy. Kritérium sa viaže na výskyt kambizemí, fluvizemí a rendzín, menej na pseudogleje.

Na obr. 3 je znázornený výskyt skeletných pôd na Slovensku a obr. 4 prezentuje delimitáciu obcí do O na základe výskytu tohto kritéria na viac ako 60 % výmery poľnohospodárskej pôdy obce.

Obr. 3 Mapa výskytu skeletnatých pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

Obr. 4 Obce delimitované do BK2 na základe 60 % zastúpenia skeletnatých pôd v obci (mimo horských oblastí, bez dolaďovania).

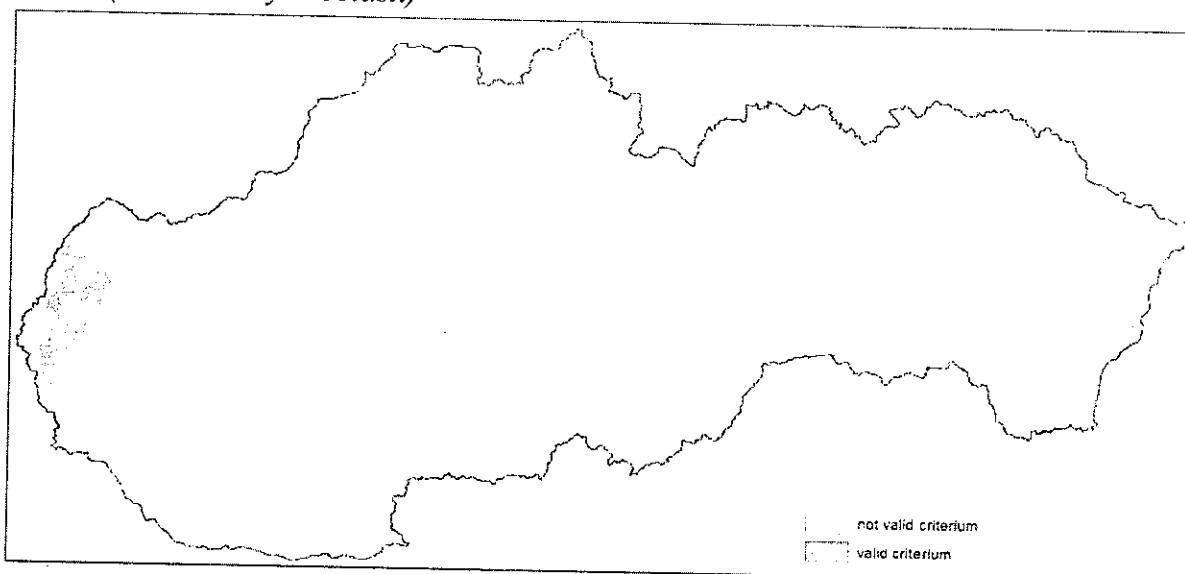

3.3. Nepriaznivá textúra

- **Piesočné pody (BK3)**

Piesočné pody sú definované na základe textúrnej triedy, kde v polovici profilu, alebo aj viac (kumulatívne) do 100 cm od povrchu, je piesok, prachový piesok definovaný ako prach (%) + (2 x íl %) ≤ 30 %. To znamená, že pody majú pomerne vysoký obsah piesku (piesočné a hlinitopiesočné pody). Z agronomického hľadiska majú nízku retenčnú vodnú kapacitu, slabo vyvinutú pôdnu štruktúru s malou zásobou organického uhlíka a všeobecne sú málo úrodné (nízka zásoba živín). Územia s týmto kritériom sú charakteristické predovšetkým pre regozeme piesočné. Na obr. 5 je znázornený výskyt piesočných pôd na Slovensku.

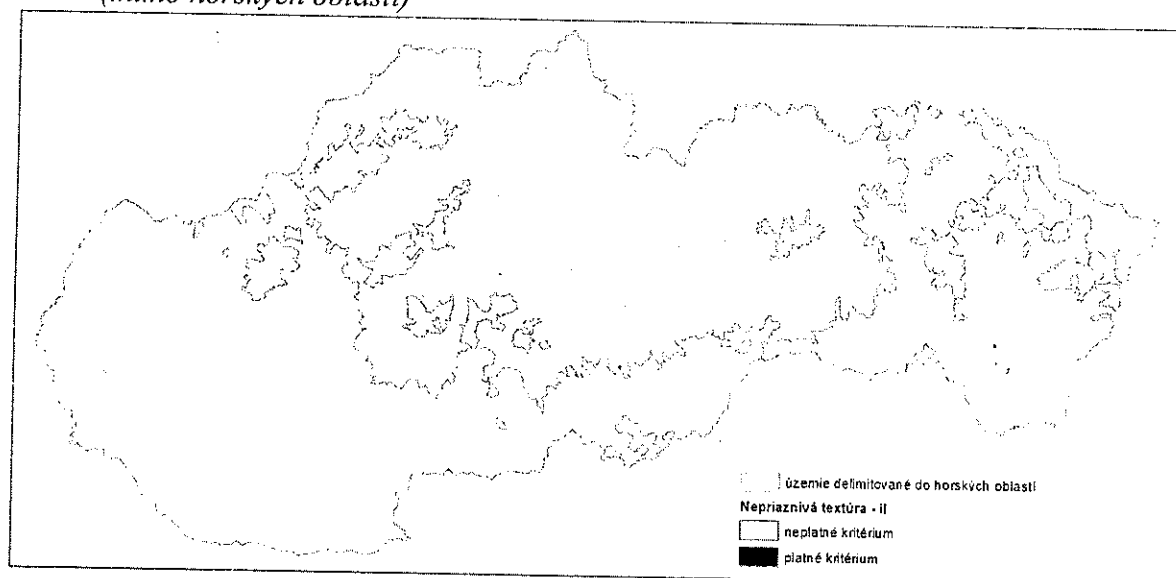
Obr. 5 Mapa výskytu piesočnatých pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

- **Ílovité pôdy (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA)**

Ílovité pôdy sú definované na základe textúrnej triedy, ktorá obsahuje ťažký íl ($\geq 60\%$ ílu). Z agronomického hľadiska ílovité pôdy obmedzujú prienik koreňov do pôdy, sú veľmi ťažko obrábateľné s nedostatočnou zásobou prístupných živín (fyziologické sucho). Majú slabo vyvinutú až masívnu pôdnu štruktúru s nepriaznivými fyzikálnymi vlastnosťami. Územia s týmto kritériom sa nachádzajú hlavne na aluviálnych nivách a depresiách, resp. na ílových substrátoch vystupujúcich na povrch (gleje, smonice). Vzhľadom na to, že nespĺňajú kritérium plošného zastúpenia v obci, nie sú evidované ako samostatné kritérium, ale ako súčasť agregátneho kritéria. Na obr. 6 je znázornený výskyt ílovitých pôd na Slovensku.

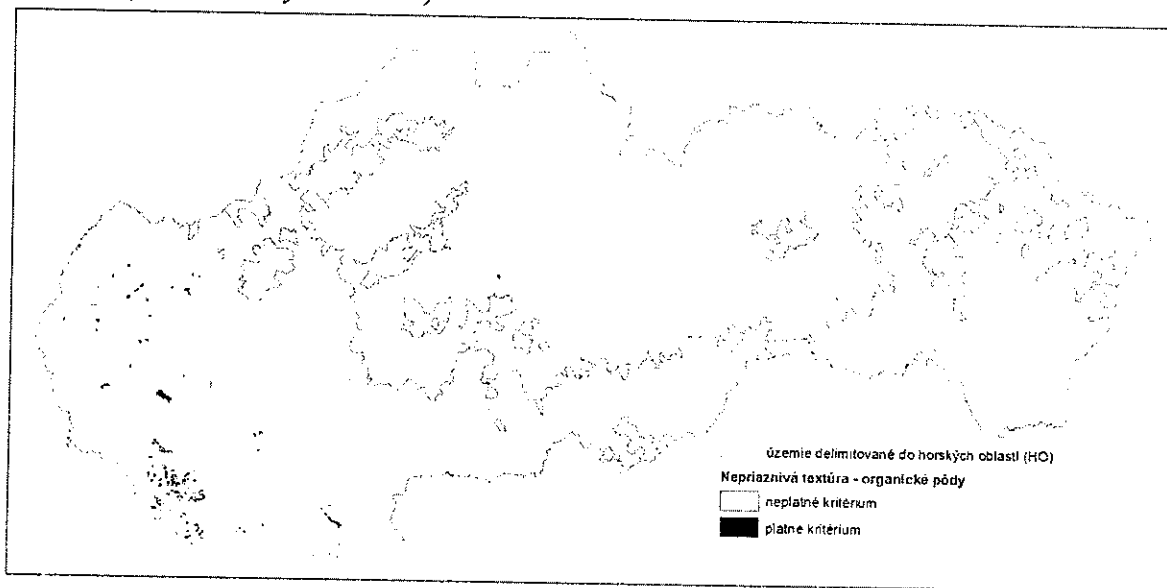
Obr. 6 Mapa výskytu ílovitých pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

- **Organická pôda (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA)**

Do textúry sa zarátava aj kritérium: Organická pôda (organická hmota v pôde $\geq 30\%$) aspoň do 40 cm od povrchu pôdy. Organozeme – rašelinové pôdy boli uplatnené ako súčasť kritéria textúra organickej pôdy a boli vygenerované z databázy BPEJ. Vzhľadom na to, že nespĺňajú kritérium plošného zastúpenia v obci, nie sú evidované ako samostatné kritérium, ale ako súčasť agregátneho kritéria. Na obr. 7 je znázornený výskyt organických pôd na Slovensku.

Obr. 7 Mapa výskytu organických pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

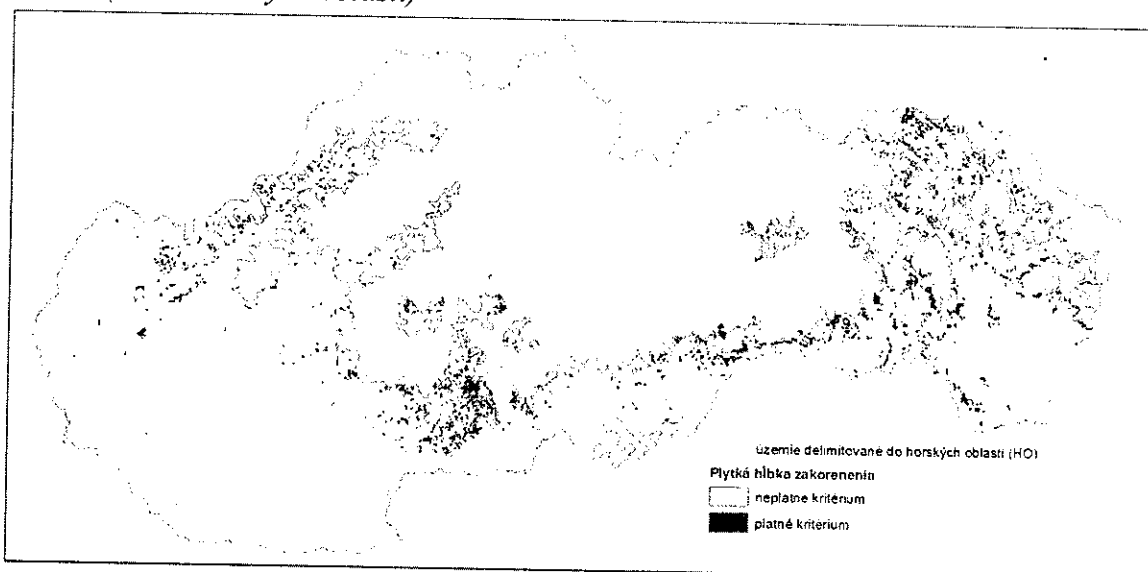
3.4. Plytká hĺbka zakorenenia (BK4)

Je stanovená hĺbkou zakorenenia rastlín, ktorá pre plytké pôdy od povrchu pôdy po súvislú pevnú horninu alebo tvrdé podložie predstavuje menej ako 30 cm. Je to minimálna hĺbka zakorenenia v dôsledku nástupu pôdotvorného substrátu. Agronomický význam kritéria spočíva v tom, že plytké pôdy zapríčiňujú redukovanú produkciu plodín (úrody), resp. ohraničené možnosti pre intenzívne hospodárenie na pôde. Kritérium sa viaže na územia litozemí a rankrov (extrémne skeletovitých pôd), plytkých kambizemí, rankrov kambizemných a plytkých rendzín.

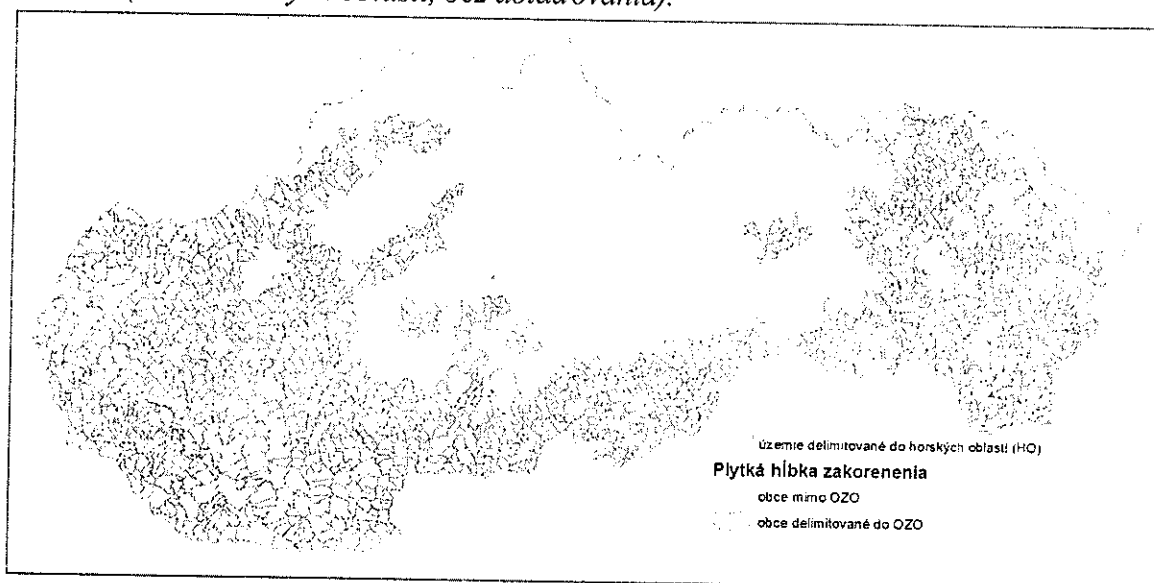
Na obr. 8 je znázornený výskyt plytkých pôd na Slovensku a obr. 9 prezentuje delimitáciu obcí do BK4 na základe výskytu tohto kritéria na viac ako 60 % výmery poľnohospodárskej pôdy obce.

Obr. 8 Mapa výskytu plytkých pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

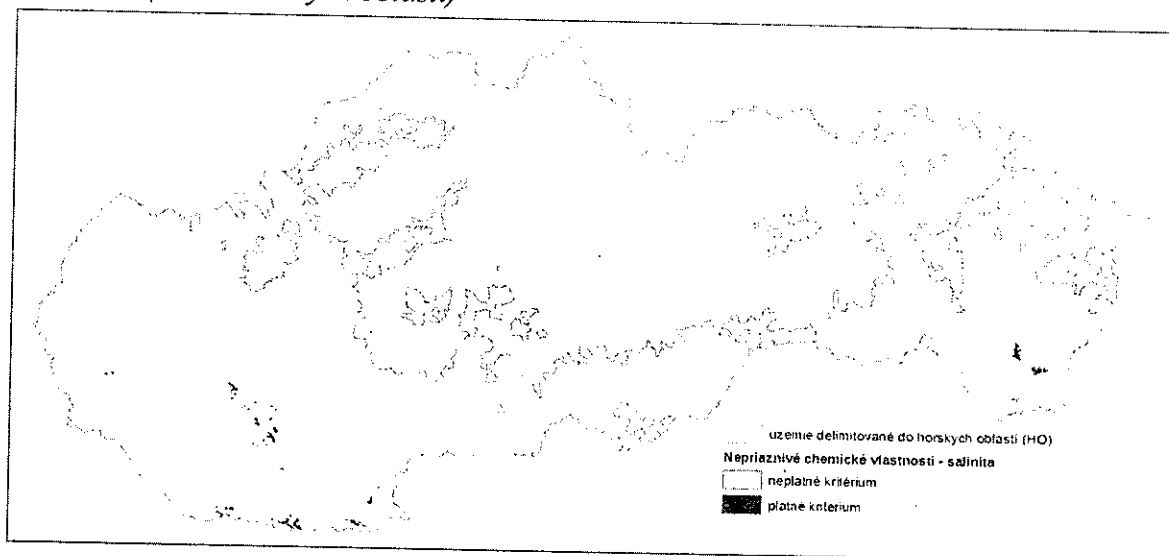
Obr. 9 Obce delimitované do BK4 na základe 60 % zastúpenia plytkých pôd v obci (mimo horských oblastí, bez dolad'ovania).

3.5. Nepriaznivé chemické vlastnosti (aplikované ako súčasť agregátneho kritéria BKA)

Nepriaznivé chemické vlastnosti pôdy (salinita a sodicita) sú stanovené prítomnosťou solí a vymeniteľného sodíka. Salinita: ≥ 4 dS/m, sodicita: $\geq 6\%$ vymeniteľných solí (ESP) v polovici alebo väčšej časti (súhrnne) 100 cm od povrchu pôdy. Kritérium salinity a sodicity spĺňajú niektoré oblasti v SR, ktoré sú v súlade s kritériami EK. Ich výskyt je znázornený na obr. 12. Acidita pôdy ako nepriaznivá chemická vlastnosť z dôvodu nevhodných databáz na Slovensku nebola uvažovaná.

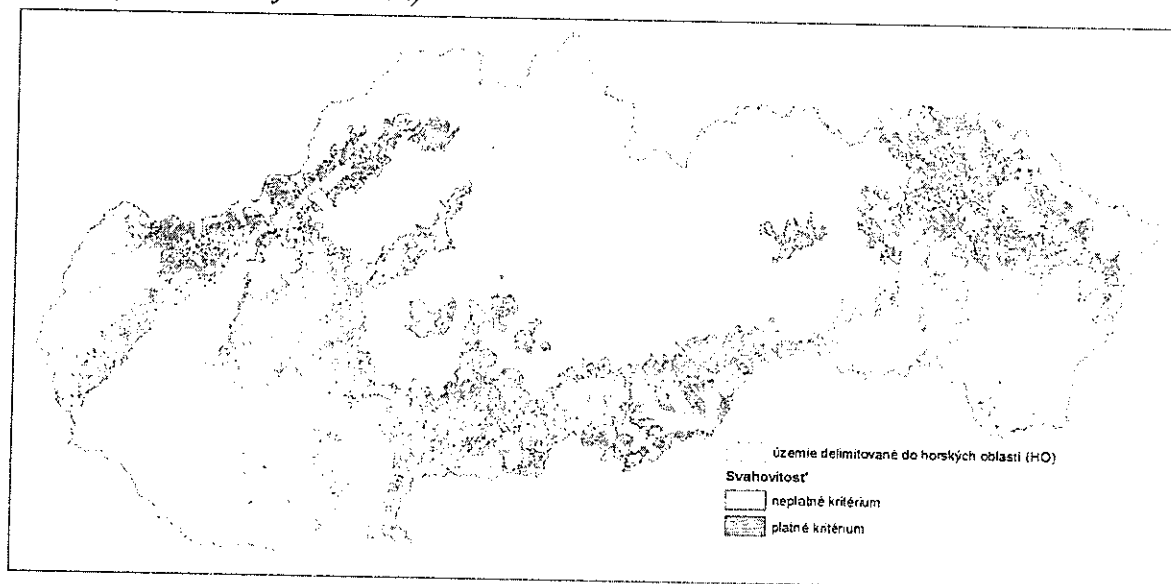
Obr. 12 Mapa výskytu zasolených pôd v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

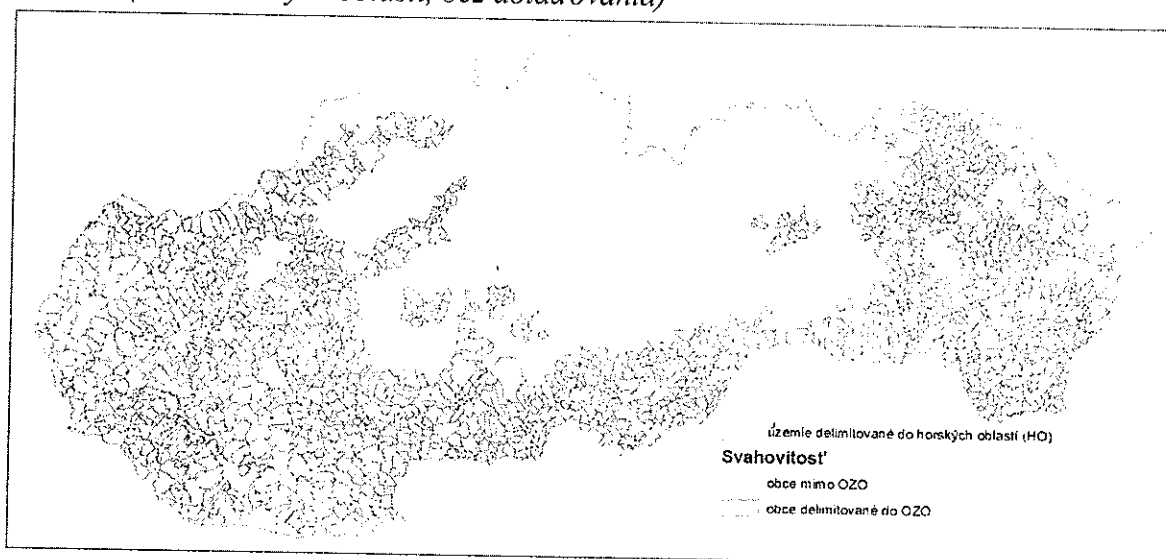
3.6. Extrémna svahovitosť (BK5)

Kritériom extrémnej svahovitosti je zmena prevýšenia vzhľadom na planimetrickú vzdialenosť s limitom $\geq 15\%$. Stanovenie výmery poľnohospodárskej pôdy s výskytom daného limitu svahovitosti sa riešilo na podklade digitálneho modelu terénu (DTM) na územnú jednotku – obec. Agronomická charakteristika zahŕňa svahy, ktoré neumožňujú používanie bežnej poľnohospodárskej mechanizácie na obrábaných svahoch, resp. prístup na obhospodarované územie je sťažený. Na obr. 10 je znázornený výskyt svahovitých pôd na Slovensku a obr. 11 prezentuje delimitáciu obcí do BK5 na základe výskytu tohto kritéria na viac ako 60 % výmery poľnohospodárskej pôdy obce.

Obr. 10 Mapa výskytu svahovitých území v rámci územia poľnohospodárskych pôd Slovenska (mimo horských oblastí)

Obr. 11 Obce delimitované do BK5 na základe 60 % zastúpenia svahovitých území v obci (mimo horských oblastí, bez dolad'ovania)

3.7. Agregátne kritérium (BKA)

Metodika agregátneho kritéria sa zakladá na predpoklade, že v každej obci sa dajú priestorovo exaktne identifikovať územia, na ktorých sa vyskytuje nejaké znevýhodnenie, avšak tieto nedosahujú požadovaných 60 % plochy. SR vyvinula postup prekrytia vrstiev tak, že každá plocha, v rámci ktorej je splnené nejaké kritérium, je započítaná iba raz. Agregátne kritérium bolo vypracované na základe kombinácie týchto bio-fyzikálnych kritérií: slabá priepustnosť pôd, nepriaznivá textúra (obsah piesku, obsah ílu, organické pôdy), skeletnosť, plytká hĺbka zakorenenia, nepriaznivé chemické vlastnosti (salinita + sodicita), extrémna svahovitosť.

Tab. 2 Výmera oblastí s prírodnými obmedzeniami po aplikácii biofyzikálnych kritérií

ANC	Kritérium	Výmera v ha
BK1	Slabá priepustnosť pôdy	380 220
BK2	Skeletnosť	85 997
BK3	Nepriaznivá textúra – piesočnaté pôdy	8 087
BK4	Plytká hĺbka zakorenenia	10 133
BK5	Extrémna svahovitosť	3 114
BKA	Agregátne kritérium	162 884
BK	Spolu	650 434

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

3.8. Uplatnenie kritérií pre dolad'ovanie

V zmysle ods. 3 článku 32 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 sa pri vymedzovaní oblastí s významnými prírodnými obmedzeniami musí vykonať spresnenie na základe objektívnych kritérií s cieľom vylúčiť tie oblasti, v ktorých prírodné obmedzenia boli prekonané pomocou investícií, ekonomickou činnosťou, dôkazom normálnej produktivity pôdy, výrobnými

metódami alebo systémami poľnohospodárstva vyrovnajúcimi straty príjmu resp. ďalšími nákladmi spojenými s obmedzeniami poľnohospodárskej výroby.

Podľa EK by sa prioritne mal uplatniť iba jeden indikátor pre doladovanie, aj keď je ich možné v odôvodnených prípadoch uplatniť viac. Použitie viacerých indikátorov má zodpovedať charakteristike daného regiónu. Navrhované kritériálne hodnoty ukazovateľov sa majú uplatniť na úrovni 80% národného priemeru. Je možné ich uplatniť aj na inej úrovni, avšak ich úroveň musí byť náležite zdôvodnená. Pri aplikovaní doladovania je potrebné brať do úvahy opúšťanie pôdy. Uplatnenie všetkých indikátorov ako aj ich kritériálne hodnoty treba podriadiť tomuto riziku.

Tab. 3 Kritériá pre doladovanie aplikované v SR

Biofyzikálne kritérium	Kritérium pre doladovanie		
	Štandardná produkcia	Drenážované pôdy	Produktivita pôdy
Slabá priepustnosť pôdy			
Nepriaznivá textúra a skeletnosť			
Plytká hĺbka zakorenenia			
Svahovitosť			
Agregátne kritérium			

SR sa na základe analýz rozhodla pre aplikáciu 3 kritérií:

- štandardná produkcia
- produktivita pôdy
- drenážované pôdy

• Štandardná produkcia

Štandardná produkcia (SO) poľnohospodárskeho výrobku (rastlinného alebo živočíšneho) je priemerná peňažná hodnota poľnohospodárskej produkcie vo výkupných cenách na hektár plodiny alebo kus zvierat. Štandardná produkcia je odhadovaná u všetkých plodín a hospodárskych zvierat. Súčet všetkých SO z 1 hektára hlavnej plodiny a 1 hospodárskeho zvierat farmy je meradlom jej celkovej ekonomickej veľkosti vyjadrenej v eurách. Agregáciou štandardnej produkcie na úrovni poľnohospodárskych podnikov danej oblasti možno vypočítať regionálnu štandardnú produkciu na hektár.

Údaje o štandardnej produkcii boli získané zo Štrukturálneho zisťovania fariem vykonaného ŠÚ SR v roku 2010. Tento ukazovateľ zisťuje ŠÚ SR na podnikovej úrovni. Z toho dôvodu sa vykonal prepočet na obecnú úroveň (LAU2). Údaje za obce boli vypočítané váženým priemerom. Váhu predstavovala výmera pôdy obhospodarovaná konkrétnym poľnohospodárskym subjektom v danej obci.

Priemerná štandardná produkcia SR dosahuje 913 Eur/ha. Priemerná SO po vylúčení horských oblastí je na úrovni 1 031 Eur/ha, 80% tejto hodnoty predstavuje 825 Eur/ha, ktorá tvorí kritériálnu hodnotu. Pôda s vyššou ako kritériálnou hodnotou nevyhovuje podmienkam pre doladovanie a znamená vylúčenie obce z oblastí s prírodnými obmedzeniami.

Výška dosiahnutej štandardnej produkcie bola predmetom skúmania na území delimitovanom prostredníctvom biofyzikálnych kritérií – nepriaznivá textúra (piesočnaté pôdy) a skeletnosť, plytká hĺbka zakorenenia a agregátne kritérium.

Z pôdy identifikovanej ako znevýhodnenej na základe biofyzikálnych kritérií (270 214 ha) je 218 996 ha (81%) s nižšou štandardnou produkciou ako je kritériálna hodnota. Tomuto kritériu vyhovuje 87% pôdy s malou hĺbkou zakorenenia (BK4), 83% skeletnatej pôdy (BK2), 93% svahovitej pôdy (BK5) a 80% pôdy vyhovujúcej agregátne kritériu (BKA), (Tab. 4).

Tab. 4 Simulácia uplatnenia individuálneho kritéria štandardná produkcia výmera pôdy pod kritériálnou hodnotou pre zaradenie do PO (ha)

Kraj	Skeletnatosť	Piesočné pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Bratislavský	4 145	1 760	0	0	4 557	10 462
Trnavský	0	3 743	0	0	7 013	10 756
Trenčiansky	6 459	0	0	1 897	19 531	27 887
Nitriansky	882	0	0	0	10 306	11 188
Žilinský	1 233	0	0	0	6 227	7 460
Banskobystrický	19 767	0	2 409	0	41 847	64 023
Prešovský	26 588	0	1 910	997	20 653	50 148
Košický	12 429	0	4 529	0	20 114	37 072
Slovensko	71 504	5 503	8 848	2 893	130 247	218 996

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

Kritériu štandardnej produkcie nevyhovuje 51 218 ha s vyššou hodnotou ako je kritériálna t.j. 19% pôdy vyhovujúcej predmetným biofyzikálnym kritériám. Z tejto výmery je 64% pôdy, ktorá spĺňa agregátne kritérium a 29% skeletnatej pôdy (Tab. 5).

Tab. 5 Simulácia uplatnenia individuálneho kritéria štandardná produkcia výmera pôdy nad kritériálnou hodnotou nevyhovujúca kritériu (ha)

Kraj	Skeletnatosť	Piesočné pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Bratislavský	1 173	1 419	0	0	2 114	4 706
Trnavský	4 345	1 165	0	0	7 223	12 732
Trenčiansky	5 983	0	0	0	13 771	19 754
Nitriansky	338	0	0	0	1 685	2 023
Žilinský	0	0	0	0	2 899	2 899
Banskobystrický	772	0	578	0	2 008	3 358
Prešovský	0	0	466	220	2 340	3 026
Košický	1 882	0	240	0	597	2 719
Slovensko	14 493	2 584	1 285	220	32 637	51 218

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

• Produktivita pôdy

V nariadení o podpore rozvoja vidieka sa uvádza, že pri vymedzovaní oblastí môžu členské štáty vykonať dolad'ovanie aj na základe dôkazu prítomnosti normálnej produktivity pôdy. Z toho dôvodu Slovensko zvolilo pre doladenie oblastí s prírodným obmedzením bodový systém hodnotenia produktivity prírodného prostredia na základe výnosovosti pôdy, kde najúrodnejším pôdam bola priradená hodnota 100 bodov vyjadrujúca maximálnu výnosovosť (vyjadrená hrubým ročným rentovým efektom - HRRE). V princípe tento systém vychádza z normatívneho ekonomického ocenenia bonitovaných pôdno-ekologických

jednotiek (BPEJ) ako rozdiel medzi normatívnymi príjmami z rastlinnej výroby a normatívnymi nákladmi vynaloženými na ich dosiahnutie vyjadrený hrubým ročným rentovým efektom v €/ha (HRRE). Výnosovosť pôdy v tomto prípade je integrálnym ukazovateľom pôdno-klimatických a ekonomických podmienok.

Keďže ide o svojím charakterom podobný ukazovateľ ako je štandardný výstup z výpočtu národného priemeru boli vylúčené horské oblasti. Priemerná produktivita pôdy na Slovensku predstavuje 34 bodov. Po vylúčení horských oblastí sa zvýšila na 42 bodov, pričom 80% tejto hodnoty je 33 bodov, ktorá predstavuje kritériálnu (minimálnu) hodnotu, pre vylúčenie z oblastí.

Výška dosiahnutej produktivity pôdy bola predmetom skúmania na území delimitovanom prostredníctvom biofyzikálnych kritérií – nepriaznivá textúra (piesočnaté pôdy) a skeletnosť, plytká hĺbka zakorenenia a agregátne kritérium.

Produktivitu pôdy pod úrovňou kritériálnej hodnoty, ktorá by mohla byť na základe tohto kritéria zaradená do oblastí s prírodnými obmedzeniami má výmeru 242 456 ha t.j. 90% pôdy stanovenej na základe biofyzikálnych kritérií ako prírodne znevýhodnenej. Je to o 23 240 ha viac ako pri kritériu štandardnej produkcie.

Tomuto kritériu vyhovuje všetka pôda s malou hĺbkou zakorenenia (BK4) a všetka svahovitá pôda (BK5), 90% skeletnatej pôdy (BK2), takmer všetka pôda stanovená ako znevýhodnená na základe agregátneho kritéria (88% - BKA) (Tab. 6).

Tab. 6 Simulácia uplatnenia individuálneho kritéria výnosovosť výmera pôdy pod kritériálnou hodnotou pre zaradenie do PO (ha)

Kraj	Skeletnosť	Piesočnaté pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Bratislavský	2 959	0	3 066	0	4 013	10 038
Trnavský	1 724	0	4 908	0	12 231	18 863
Trenčiansky	10 402	0	0	1 897	27 479	39 778
Nitriansky	1 220	0	0	0	6 204	7 424
Žilinský	1 233	0	0	0	9 014	10 247
Banskobystrický	19 458	2 987	0	0	42 035	64 480
Prešovský	26 588	2 376	0	1 217	22 763	52 944
Košický	14 195	4 769	0	0	19 715	38 679
Slovensko	77 780	10 133	7 974	3 114	143 455	242 456

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

V prípade uplatnenia jediného kritéria - produktivita pôdy by 27 760 ha pôdy nemohlo byť zaradených do oblastí s prírodnými obmedzeniami (Tab. 7). Podiel skeletnatej pôdy je 30%, zvyšných 70% bolo identifikovaných ako znevýhodnených na základe agregátneho kritéria.

Tab. 7 Simulácia uplatnenia individuálneho kritéria výnosovosť výmera pôdy nad kritériálnou hodnotou nevyhovujúca kritériu (ha)

Kraj	Skeletnosť	Piesočnaté pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Bratislavský	2 360	113	0	0	2 658	5 131

Kraj	Skeletnatosť	Piesočné pody	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Trnavský	2 621	0	0	0	2 005	4 625
Trenčiansky	2 040	0	0	0	5 823	7 863
Nitriansky	0	0	0	0	5 787	5 787
Žilinský	0	0	0	0	112	112
Banskobystrický	1 081	0	0	0	1 821	2 902
Prešovský	0	0	0	0	229	229
Košický	116	0	0	0	996	1 111
Slovensko	8 217	113	0	0	19 430	27 760

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

6. Drenážované pody

Pre biofyzikálne kritérium slabá priepustnosť pôdy stanovila EK pre jemné doladenie podmienku zlepšenia priepustnosti pôdy o jednu triedu vplyvom používania odvodňovacích zariadení. V prípade funkčnosti drenážnych systémov sa reguluje vodný režim poľnohospodárskych pôd, zlepšujú sa podmienky hospodárenia na pôde a zabráňuje sa vzniku škôd vplyvom prílišného zamokrenia.

Pre stanovenie rozsahu drenážovanej pôdy sa použili údaje o vybudovaných hydromelioračných zariadeniach. Pre potreby správy tohto majetku bol vytvorený a priebežne je aktualizovaný informačný systém o hydromelioračných zariadeniach (IS HMZ). Vektorová vrstva odvodnenie (drenáže) obsahuje informácie o priestorovej lokalizácii odvodňovacích zariadení. Poľnohospodárska pôda evidovaná v LPIS bola prekrytá evidenčnou vrstvou o vybudovaných odvodňovacích zariadeniach. Prekrytie vektorových vrstiev sa uskutočnilo pomocou GIS prostriedkov.

Kritériálnou hodnotou pre zaradenie obcí do oblastí s prírodnými obmedzeniami bol 50%-ný podiel výmery pôdy s odvodňovacími zariadeniami na výmere poľnohospodárskej pôdy. Všetky obce si nižším ako 50%-ným podielom spĺňajú podmienku doladovania.

Kritérium drenáže bolo uplatnené na prírodne znevýhodnenom území delimitovanom prostredníctvom biofyzikálneho kritéria slabá priepustnosť pôd, ktorej odvodnenie má významné intenzifikačné efekty.

Prekrytím vektorovej vrstvy o priestorovom umiestnení hydromelioračných zariadení s vrstvou obcí vyhovujúcich kritériu slabá priepustnosť pôd sa zistilo, že iba 1 obec označená ako prírodne znevýhodnená nemá podiel odvodnenej pôdy menší ako je požadovaná úroveň 50%. Z uvedeného vyplýva, že všetky obce so slabou priepustnosťou pôd s výnimkou 601 ha v obci Záhor spĺňajú podmienky druhého kroku pre zaradenie do ostatných znevýhodnených oblastí (Tab. 8).

Tab. 8 Simulácia uplatnenia individuálneho kritéria drenážované pody (ha)

Kraj	Pôda pre zaradenie do BK		Pôda nevyhovujúca doladovaciemu kritériu	
	Priepustnosť pôd	Spolu	Priepustnosť pôd	Spolu
	BK1		BK1	
Bratislavský	0	0	0	0
Trnavský	692	692	0	0
Trenčiansky	21 212	21 212	0	0
Nitriansky	15 833	15 833	0	0

Kraj	Pôda pre zaradenie do BK		Pôda nevyhovujúca dolad'ovaciemu kritériu	
	Priepustnosť pôd	Spolu	Priepustnosť pôd	Spolu
	BK1		BK1	
Žilinský	4 810	4 810	0	0
Banskobystrický	78 223	78 223	0	0
Prešovský	73 678	73 678	0	0
Košický	185 170	185 170	601	601
Slovensko	379 619	379 619	601	601

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

3.9 Výsledok dolad'ovania – delimitácia pôdy

Pri výslednom dolad'ovaní bola uplatnená kombinácia produkčných kritérií - štandardná produkcia, produktivita pôdy a kritéria drenážovaných pôd.

Pri kritériách skeletnosť, piesočnaté pôdy, hĺbka zakorenenia, svahovitost' a agregátne kritérium bola obec zaradená do oblastí s prírodnými obmedzeniami iba v prípade, ak vyhovovala aspoň jednému z produkčných kritérií. Takýto prístup sa zvolil z toho dôvodu, že pri uplatnení iba jedného samostatného produkčného kritéria došlo k značnému výpadku pôdy, ktorú možno tiež považovať za znevýhodnenú. Pri kritériu slabej priepustnosti pôdy sa uplatnilo kritérium drenážovaných pôd.

Obom produkčným kritériám vyhovuje 203 183 ha pôdy. Nízkou štandardnú produkciu má 15 812 ha a nízku produktivitu pôdy 39 872 ha pôdy, čo spolu predstavuje 258 867 ha pôdy vyhovujúcej produkčným kritériám, ktoré boli uplatnené pri biofyzikálnych kritériách skeletnosť, piesočnaté pôdy, hĺbka zakorenenia, svahovitost' a agregátne kritérium. Výmera týchto 4 kritérií pred uplatnením dolad'ovania bola 270 214 ha. Po odpočítaní dostaneme výmeru pôdy, ktorá nevyhovuje dolad'ovaniu – 11 347 ha pôdy. Kritérium drenážnych zariadení nevyhovuje 601 ha pôdy. Výsledná výmera pôdy spĺňajúca biofyzikálne kritériá, ale ktorá nevyhovuje všetkým uplatneným kritériám pre dolad'ovanie má výmeru 11 948 ha.

Tab. 9 Výmera pôdy nesplňajúca kritériá pre dolad'ovanie (ha)

Okres	Priepustnosť pôd	Skeletnosť	Piesočnaté pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitost'	Agregátne kritérium	Spolu
	BK1	BK2	BK3	BK4	BK5	BAK	
Bratislava III	0	590	0	0	0	0	590
Bratislava IV	0	3	0	0	0	0	3
Dunajská Streda	0	2 370	0	0	0	0	2 370
Hlohovec	0	251	0	0	0	0	251
Bánovce nad Bebravou	0	0	0	0	0	259	259
Ilava	0	730	0	0	0	359	1 090
Partizánske	0	0	0	0	0	1 232	1 232
Púchov	0	0	0	0	0	1 600	1 600
Trenčín	0	810	0	0	0	2 372	3 182
Topoľčany	0	0	0	0	0	1 006	1 006
Košice - okolie	0	0	0	0	0	365	365
Sobrance	601	0	0	0	0	0	601
Spolu	601	4 754	0	0	0	6 593	11 948

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

Výmera oblastí s prírodnými obmedzeniami po aplikácii dolad'ovania predstavuje 638 486 ha.

Tab. 10 Regionálne rozmiestnenie delimitovanej pôdy (výmera v ha)

Kraj	Priepustnosť pôd	Skeletnatosť	Piesočné pôdy	Hĺbka zakorenenia	Svahovitosť	Agregátne kritérium	Spolu
	BK1	BK2	BK3	BK4	BK5	BKA	
Bratislavský	0	4 726	3 179	0	0	6 671	14 576
Trnavský	692	1 724	4 908	0	0	14 236	21 560
Trenčiansky	21 212	10 902	0	0	1 897	27 479	61 490
Nitriansky	15 833	1 220	0	0	0	10 985	28 038
Žilinský	4 810	1 233	0	0	0	9 126	15 169
Banskobystrický	78 223	20 539	0	2 987	0	43 856	145 605
Prešovský	73 678	26 588	0	2 376	1 217	22 992	126 852
Košický	185 170	14 311	0	4 769	0	20 946	225 197
SR	379 619	81 243	8 087	10 133	3 114	156 291	638 486

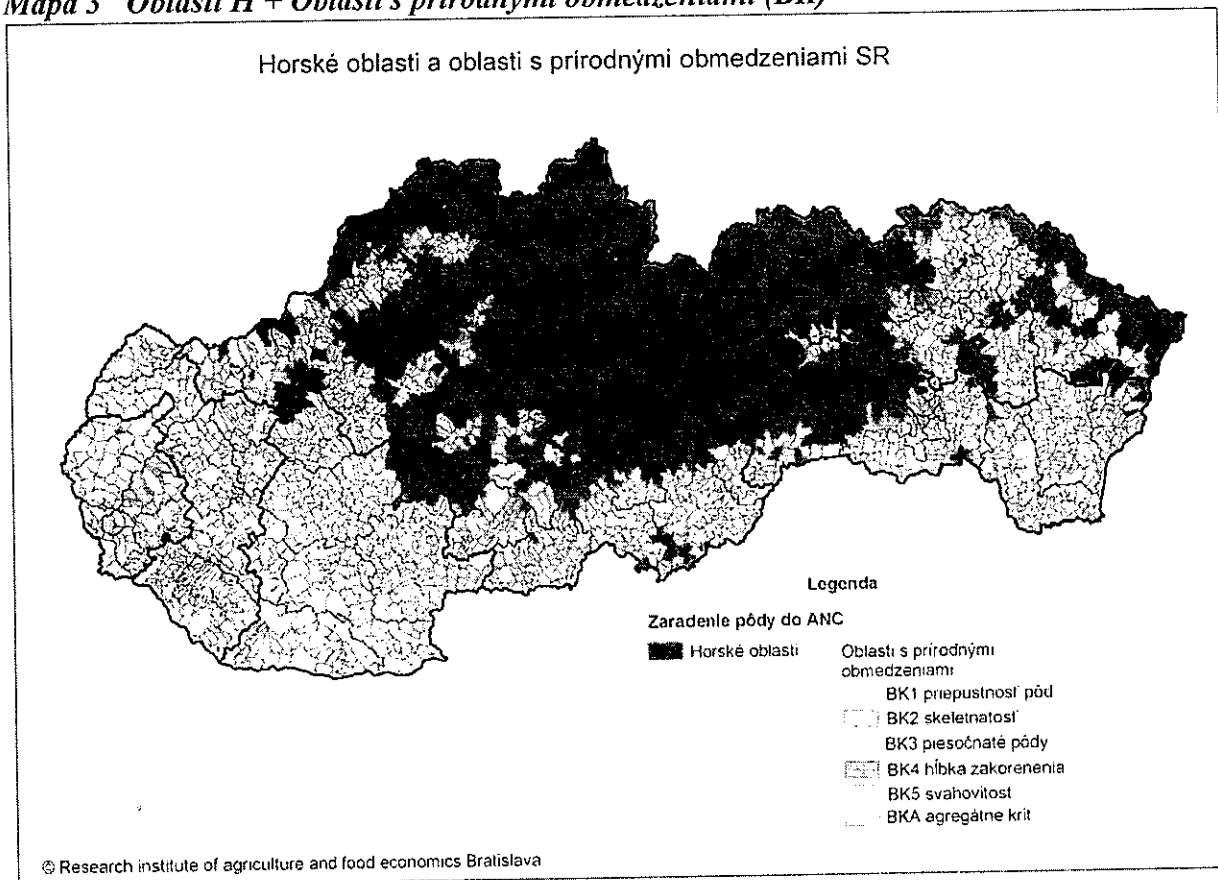
Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

Tab. 11 Výsledná delimitácia oblastí s významnými prírodnými obmedzeniami

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
BK1	Slabá priepustnosť pôdy	673	590	379 619
BK2	Skeletnatosť	228	200	81 242
BK3	Nepriaznivá textúra – piesočné pôdy	17	8	8 087
BK4	Plytká hĺbka zakorenenia	25	24	10 133
BK5	Extrémna svahovitosť	8	8	3 114
BKA	Agregátne kritérium	329	252	156 291
BK	Spolu	1 280	1 082	638 486

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

Mapa 3 Oblasti H + Oblasti s prírodnými obmedzeniami (BK)

4. Oblasti so špecifickými obmedzeniami (OS)

- čl. 32 ods. 4 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013

V článku 32 ods. 5 Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka sa uvádza, že členské štáty môžu zmeniť aj vymedzenie oblastí, ktoré sú postihnuté špecifickými obmedzeniami. Tieto oblasti sú oprávnené na platby podľa článku 32 ods. 4, ak sú postihnuté špecifickými obmedzeniami a ak by sa v týchto oblastiach malo pokračovať v udržiavaní krajiny s cieľom zachovať alebo zlepšiť životné prostredie, zachovať vidiek a potenciál oblasti z hľadiska cestovného ruchu alebo s cieľom chrániť pobrežné pásmo. Okrem toho môžu tieto oblasti byť definované na základe biofyzikálnych kritérií za stanovených podmienok, pričom na takto vymedzenom území sa má vykonať spresnenie na základe objektívnych kritérií s cieľom vylúčiť tie oblasti, v ktorých prírodné obmedzenia boli prekonané.

Oblasti so špecifickými obmedzeniami môžu zahŕňať poľnohospodárske oblasti, v rámci ktorých sú prírodné podmienky výroby podobné, pričom ich celková rozloha neprekračuje 10% oblasti príslušného členského štátu.

Všetky obce SR, ktoré nie sú zaradené do horských oblastí a oblastí s prírodnými obmedzeniami boli podrobené skúmaniu, či spĺňajú niektoré z kritérií navrhovaných pre oblasti so špecifickými obmedzeniami:

- pôdy flyšového pásma,

- svahy a podsvahové depresie,
- málo produkčné pôdy,
- oblasti so zmiernenými biofyzikálnymi kritériami.

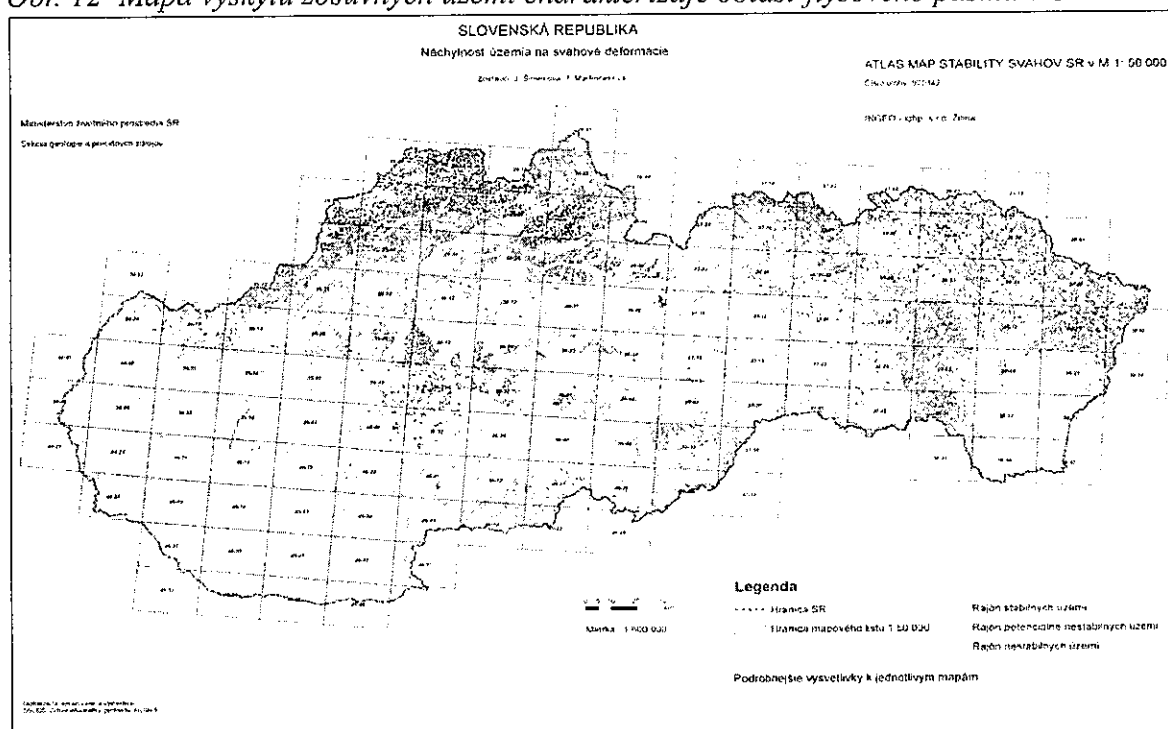
Charakteristiku oblastí vypracoval Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy. Kritériá - pôdy flyšového pásma, oblasti úpätných svahov a podsvahové územia a málo produkčné pôdy sú stanovené na základe článku 32 ods. 4(1) a ods. 4(2). Oblasti so zmiernenými biofyzikálnymi kritériami sú stanovené podľa článku 32 ods. 4(3) a ods. 4(4).

4.1. Oblasti flyšového pásma (OS1)

Charakteristika:

Z hľadiska hydrogeologických a pedologických pomerov flyšové územie je budované rytmickým striedaním ílovcov a pieskovecov. Napriek dobrej priepustnosti pieskovecov, priepustnosť horninového prostredia ovplyvňujú hlavne ílovce, ktorých priepustnosť je veľmi nízka. Tým vytvára prostredie, v ktorom prevláda povrchový odtok nad infiltráciou a vznikajú textúrne rôznorodé kambické pôdy. Zdrojom podzemnej vody sú atmosférické zrážky, ktoré z územia veľmi rýchlo odtečú, preto ich vsakovanie do pôdy je slabé a pre poľnohospodárske využívanie nedostatočné. Flyšové pôdy i horniny pomerne rýchlo podliehajú erózii, v úpätiach pohorí sa akumulujú pomerne hrubé deluviálne sedimenty s vysokým obsahom ílovitej zložky. Svahová erózia sa pri náhlych zrážkach často prejavuje intenzívnym rozvojom svahových zosuvov pozdĺž šmykových plôch. Na nepriaznivú intenzitu zosuvov pôsobia vlastnosti reliéfu, hustota riečnej siete a atmosférické zrážky.

Obr. 12 Mapa výskytu zosuvných území charakterizuje oblasť flyšového pásma v SR

Zdroj: GÚDŠ Bratislava

Hospodárenie je problematické vzhľadom na existujúce početné zosuvy na svahových územiach. Ak to sklon svahu umožňuje, musia sa používať výkonné mechanizmy, ktoré sú na takéto obrábanie pôd prispôsobené. Prevažuje živočíšna výroba nad rastlinnou. Poľnohospodárska produktivita a výnosovosť je výrazne znížená rizikom obrábania pôd s potenciálnym ohrozením zosuvných území. Pôdy sú kvalitatívne málo výnosové, pod priemerom priemernej bodovej hodnoty poľnohospodárskych pôd Slovenska. Oblasti flyšových pásiem v SR sú dlhodobo zaradené a podporované ako oblasti so špecifickými obmedzeniami.

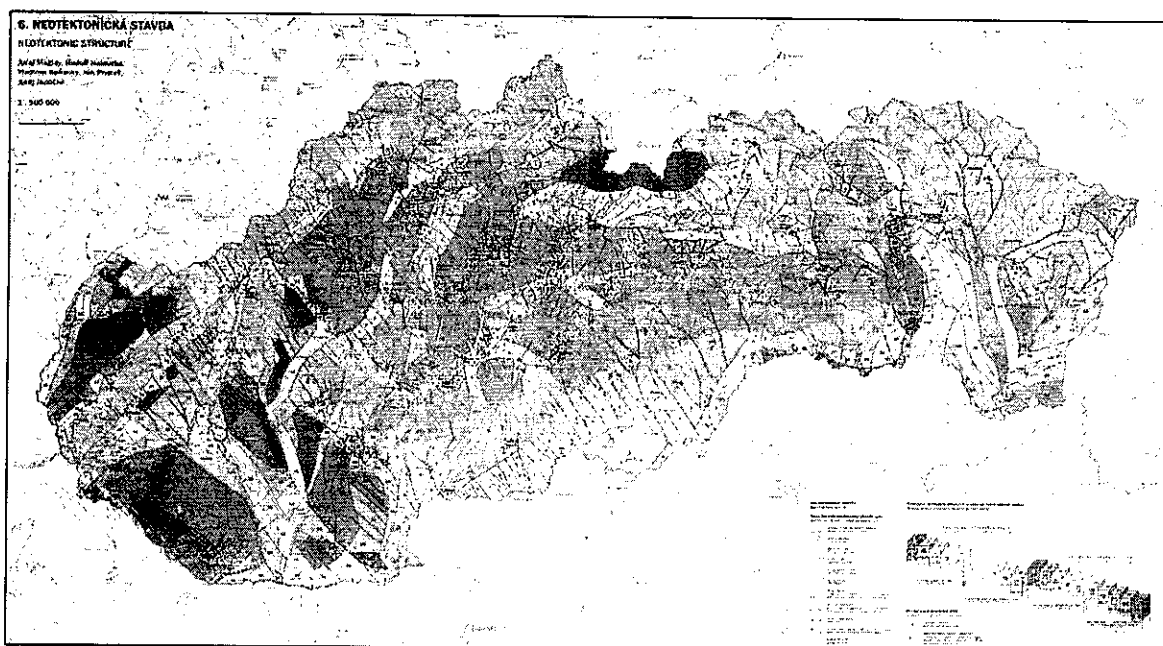
4.2. Oblasti úpätných svahov a podsvahových depresii (OS2)

Charakteristika:

Oblasti podsvahových území sa nachádzajú v nadmorských výškach od 300 – do 550 m n.m. a sú tvorené deluviálnymi akumuláciami, kuželmi, riečnymi terasami a zvyškami erózo-akumulačných povrchov. Na styku alúvií a svahových sedimentov sa vytvárajú podsvahové depresie, ktoré sa nachádzajú sa pozdĺž zlomových línií. Depresie sú prirodzene bezodtokové územia zanášané splaveninami svahovitých území, na ktorých sa vytvorili rašelinové pôdy a mokrad'ové systémy. Hydrologicky sú tieto územia buď odvodňované, alebo zachovávané ako mokrade (majú ochrannú krajinársku funkciu).

Na svahoch kryštalických hornín substrát vytvoril podmienky pre vznik kambizemných typov pôd, ktoré sú zmenené rigolovaním, terasovaním pre pestovanie špeciálnych kultúr. Oblasti lokalizované v úpätných častiach pohorí majú substrátovo-klimatický potenciál predurčený pre vinohradníctvo a sadovníctvo. Podobný ráz má bradlové pásmo – tektonická jednotka na rozhraní centrálnych Karpát a flyšového pásma. Bradlá predstavujú vápencové útvary, ktoré sa dostali na povrch erodovaním menej odolných flyšových hornín. Na ne sa viazali historické stavby hradov a zámkov. Tiahne sa od vrchu Branč pozdĺž doliny Váhu Bielymi Karpatmi cez Púchov do Žiliny. Podobný ráz majú úpätné svahy vápencového Slovenského krasu, ktorý sa vyznačuje svojráznymi črtami. Biodiverzita je charakteristická vysokým zastúpením chránených druhov, množstvom chránených lokalít a vysokým turistickým potenciálom.

Obr. 13 Mapa výskytu podsvahových tektonických štruktúr

Zdroj: Atlas krajiny SR

Oblasti sú znevýhodnené obmedzením hospodárenia v podmáčaných územiach, ktoré sa vyskytujú v podsťahových a depresných územiach. Na druhej strane existuje potreba zachovania ochrany mokradí v chránených močiarnych oblastiach. Celkovo bývajú pozemky permanentne podmáčané a vyžadujú neustále hydromelioračné opatrenia a údržbu. Rozloha pozemkov vhodných pre poľnohospodárske využívanie sa postupne znižuje a takáto zmena využívania je pre poľnohospodárstvo nezvratná. Cieľom podpory je poskytovať kompenzáciu za obmedzenie týkajúce poľnohospodárskych aktivít v týchto územiach a pre zachovanie jedinečnej integrácie poľnohospodárskej krajiny a ochrany prírodných hodnôt (mokrade).

4.3. Oblasti pôd s nízkou produktivitou (OS3)

Charakteristika:

Z poľnohospodárskeho hľadiska ide predovšetkým o nízko výnosové oblasti, t.j. oblasti s výnosovosťou pod celoštátnym priemerom, čo je 33 bodov a menej. To znamená, že tieto oblasti sa vybrali za základ hodnotenia špecifických oblastí. Územia, ktoré sú zaradené do tejto kategórie, nemajú možnosti rozvoja v dôsledku nízkej intenzity poľnohospodárskych aktivít a nízkej kapacity udržateľnosti vidieckej krajiny.

Základnou požiadavkou tejto oblasti je zachovať v nej poľnohospodárstvo a len poľnohospodárskou činnosťou je možné udržať vidiecke krajinné prostredie. Z hľadiska bonity pôdy v danom prípade sa jedná o pôdy, kde priemerná výnosovosť sa pohybuje pod národným priemerom. Cieľom ich podpory je zabrániť opúšťaniu pôdy a tým zamedziť zastaveniu poľnohospodárskej činnosti, degradácii krajiny a zániku vidieka.

4.4. Oblasti so zmiernenými biofyzikálnymi kritériami (OS4)

Charakteristika:

Na relevantnom území Slovenska boli testované individuálne kritériá pre delimitáciu oblastí so špecifickými obmedzeniami so zmiernenými kritériami. Uplatnili sa tri zmiernené kritériá: nepriaznivá textúra pôdy – obsah ílu, nepriaznivá skeletnosť a extrémna svahovitosť ako súčasť agregátneho kritéria. Tieto kritériá zároveň predstavujú kritériá z významným plošným zastúpením v rámci poľnohospodárskych pôd Slovenska. Poľnohospodárske územie Slovenska je pomerne rôznorodé, diverzifikované horizontálne i vertikálne. To je dôvod, prečo sa na území jednej obce vyskytujú viaceré biofyzikálne znevýhodnenia. Zvolili sme kritériá, ktoré možno presne kvantifikovať, t.j. zmiernenie kritéria (+, alebo -) skeletnosť nad 12% namiesto 15 %, íl 48 % namiesto 60 % a svahovitosť nad 12 % namiesto 15 %.

Tab. 12 Výmera oblastí OS4 po aplikácii zmiernených biofyzikálnych kritérií

ANC	Kritérium	Výmera v ha
OS4	Zmiernené agregárne kritérium	20 712

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

4.5. Uplatnenie kritérií pre dolad'ovanie pre oblasti OS4

Obdobným spôsobom ako je uvedené v kapitole 3.8. boli pre zmiernujúce agregátne biofyzikálne kritériá (nepriaznivá textúra pôdy – obsah ílu, nepriaznivá skeletnosť) uplatnené adekvátne kritériá pre dolad'ovanie (štandardná produkcia a výnosovosť pôdy). Z výsledkov ich aplikácie vyplýva, že produkčné kritériá nespĺňa 4 806 ha. Výsledná výmera pôdy spĺňajúca zmiernujúce biofyzikálne kritériá po doladení je 15 906 ha.

Tab. 13 Výmera oblastí OS 4 po dolad'ovaní

ANC	Kritérium	Výmera v ha
OS4	Zmiernené agregárne kritérium	15 906

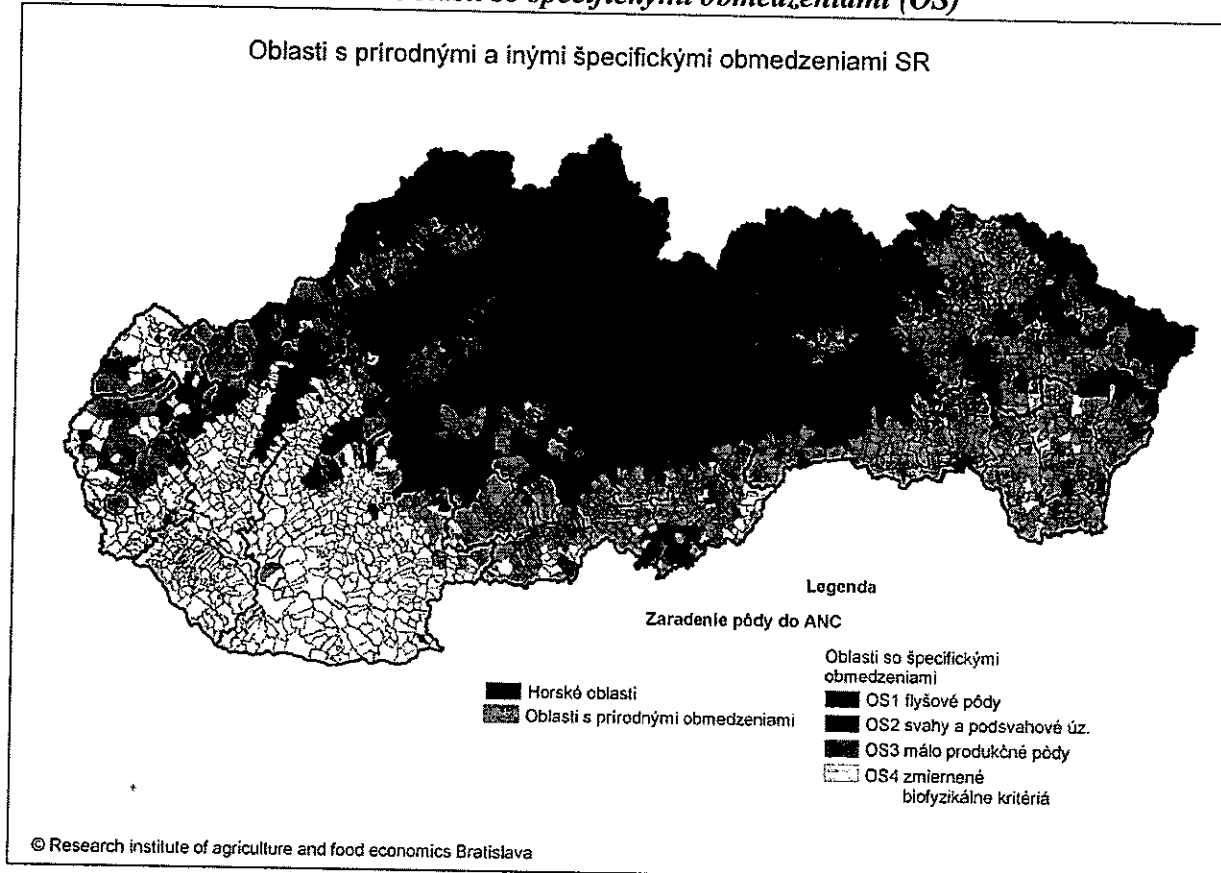
Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014, vlastné výpočty

Tab. 14 Výsledná delimitácia oblastí so špecifickými obmedzeniami

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
OS1	Oblasti flyšového pásma	16	12	7 311
OS2	Oblasti úpätných svahov a podsvahové územia	79	61	48 377
OS3	Málo produkčné pôdy	98	81	44 926
OS4	Zmiernené biofyzikálne kritériá	31	29	15 906
OS	Spolu	224	183	116 520

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

Mapa 4 Oblasti H + BK + Oblasti so špecifickými obmedzeniami (OS)

5. Výsledné určenie ANC oblastí SR

Z výsledkov nového určenia oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR vyplýva:

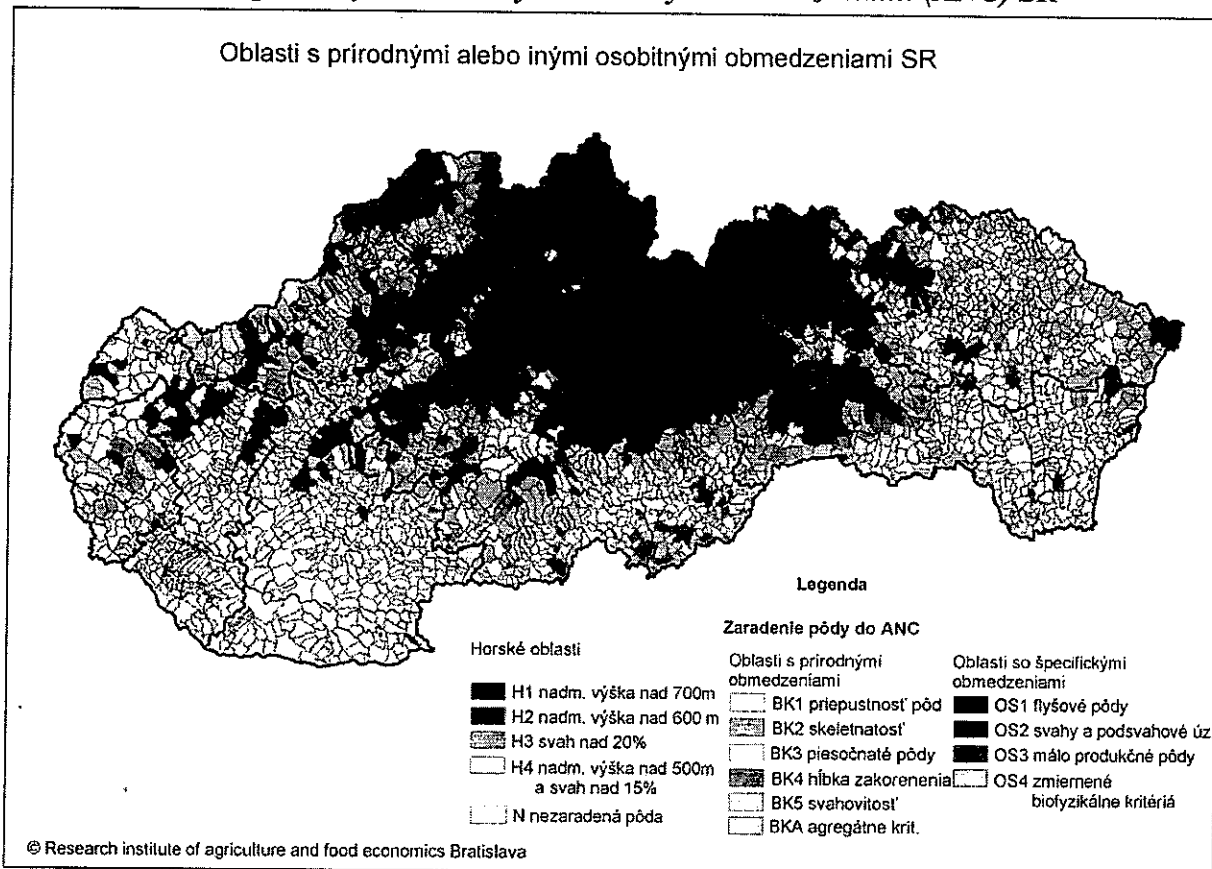
Nová výmera ANC oblastí je 1 256 802 ha (čo je zníženie o 16 202 ha oproti súčasnej verzii aktualizovaného LPIS). V bilancii zo súčasných LFA vypadáva 79 701 ha, ktoré budú poberať počas 4 rokov degresívne platby a naopak pribúdajú nové plochy ANC s výmerou 63 499 ha.

Tab. 15 Oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC) SR

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
H	Horské oblasti	1 242	1 053	501 796
BK	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	1 281	1 083	638 486
OS	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	224	183	116 520
Spolu	ANC	2 747	2 319	1 256 802

Prameň: VÚPOP, verifikovaná pôda LPIS k 10.7.2014

Mapa 5 Oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC) SR

V konkrétnom porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím rokov 2007-2013 (PRV 2007-2013) je stav po aktualizovanom vývoji LPIS (2014) vo výmere jednotlivých oblastí nasledovný :

Tab. 16 Porovnanie oblastí LFA a nových oblastí ANC

LFA 2007-2013		ANC 2015-2020		Rozdiel v ha
H	501 630	H	501 796	+ 166
OZO	403 284	BK	638 486	+ 235 202
ŠO	368 090	OS	116 520	- 251 570
Spolu	1 273 004	Spolu	1 256 802	- 16 202

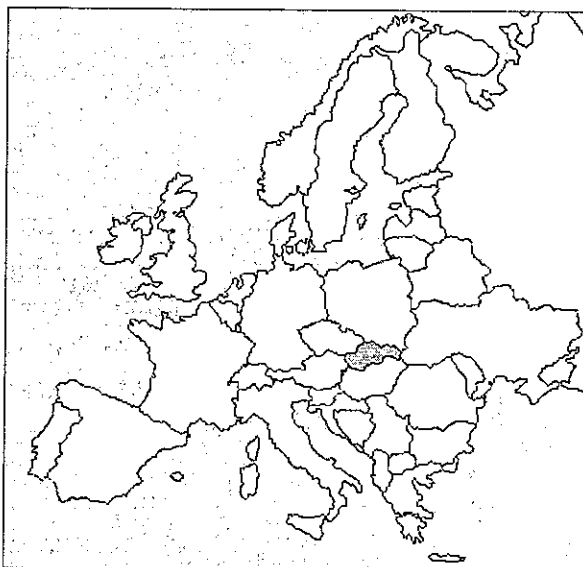
Tab. 17 Percentuálne zastúpenie jednotlivých oblastí ANC na rozlohe štátu

ANC	Kritérium	Výmera v ha	% z rozlohy SR
H	Horské oblasti	501 796	10,2
BK	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	638 487	13,0
OS	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	116 519	2,4
Spolu	ANC	1 256 802	25,6

Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020

Výpočet kompenzačných platieb pre oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami (ANC)

Október 2014

Obsah

1. Úvod	3
2. Analýza hospodárenia v ANC	5
2.1. Prírodné podmienky.....	5
2.2. Poľnohospodárske systémy	11
2.3. Veľkosť subjektov	15
3. Kompenzácie za hospodárenie v ANC	
3.1. Výpočet základnej kompenzačnej platby pre rozdielne prírodné podmienky.....	20
3.2. Výška príspevkov pre rozdielne prírodné podmienky.....	21
3.3. Úroveň kompenzácie pre uplatňované poľnohospodárske systémy.....	22
3.4. Degresia platieb	23
4. Podpora oblastí vypadávajúcich z podpory	24
5. Celkový prehľad	26

1. Úvod

Článok 31 nariadenia Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) stanovuje:

1. *Platby pre poľnohospodárov v horských oblastiach a iných oblastiach s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami sa poskytujú ročne na hektár poľnohospodárskej plochy poľnohospodárom na kompenzáciu všetkých alebo časti ďalších nákladov a straty príjmu súvisiacich s obmedzeniami poľnohospodárskej výroby v príslušnej oblasti.*

Ďalšie náklady a strata príjmu sa vypočítajú v porovnaní s oblasťami, ktoré nie sú postihnuté prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami.

Pri výpočte dodatočných nákladov a ušlých príjmov môžu členské štáty v riadne odôvodnených prípadoch robiť rozdiely v úrovni platieb s ohľadom na:

- vážnosť zisteného trvalého obmedzenia ovplyvňujúceho poľnohospodárske činnosti,*
- poľnohospodársky systém.*

2. *Platby sa poskytujú poľnohospodárom, ktorí sa zaviazu vykonávať svoju poľnohospodársku činnosť v oblastiach určených podľa článku 32 a ktorí sú aktívnymi poľnohospodármi v zmysle článku 9 nariadenia (EÚ) č. 1307/2013.*

3. *Platby sa stanovujú medzi minimálnou a maximálnou sumou stanovenou v prílohe I. Tieto platby sa môžu v riadne odôvodnených prípadoch zvýšiť, pričom sa zohľadnia osobitné okolnosti, ktoré sa zdôvodnia v programoch rozvoja vidieka.*

4. *Členské štáty stanovujú znižovanie platieb po presiahnutí prahovej úrovne plochy na poľnohospodársky podnik, ktorá sa vymedzí v programe, s výnimkou toho, ak sa poskytnutie podpory vzťahuje iba na minimálnu platbu na hektár za rok stanovenú v prílohe II.*

5. *Okrem platieb ustanovených v odseku 2 môžu členské štáty poskytnúť platby v rámci tohto opatrenia od roku 2014 do roku 2020 prijímateľom v oblastiach, ktoré boli oprávnené podľa článku 36 písm. a) bodu ii) nariadenia (ES) č. 1698/2005 počas programového obdobia 2007 – 2013. V prípade prijímateľov v oblastiach, ktoré podľa nového vymedzenia uvedeného v článku 32 ods. 3 už nie sú oprávnené, sú tieto platby degresívne počas obdobia najviac štyroch rokov. Uvedené obdobie začína dňom ukončenia vymedzovania v súlade s článkom 32 ods. 3 a najneskôr v roku 2018. Tieto platby začínajú na úrovni maximálne 80 % priemernej platby stanovenej v programe na programové obdobie 2007 – 2013 v súlade s článkom 36 písm. a) bodom ii) nariadenia (ES) č. 1698/2005, a skončia najneskôr v roku 2020, keď platby nebudú predstavovať viac ako 20 %. Keď uplatňovanie výsledkov degresívnosti dosiahne úroveň platby 25 EUR, členský štát môže naďalej vyplácať platby na tejto úrovni až do konca obdobia postupného ukončenia.*

Určenie výšky vyrovnávacích príspevkov za znevýhodnenie pre jednotlivé typy oblastí vychádza z ekonomickej analýzy subjektov hospodáriacich v delimitovaných oblastiach a oblastiach bez obmedzení (produkčných oblastiach). Prostredníctvom naturálnych ukazovateľov sa skúmala štruktúra rastlinnej a živočíšnej výroby, dáta o pracovných silách sprostredkovali informácie o sociálnej situácii zamestnancov a ekonomicke ukazovatele poukazujú na úroveň hospodárenia. Všetky dáta boli vyčíslené za oblasti s prírodným znevýhodnením ako aj za produkčné oblasti (bez obmedzení).

Pre základné typy znevýhodnenia (H, BK, OS) sa vypočítala výška základnej platby. Tá sa ďalej diferencovala pre jednotlivé subtypy ANC, rôznu veľkosť subjektov z hľadiska výmery (degresia platieb) a rozdielných poľnohospodárskych systémov.

Pre oblasti vypadávajúce z podpory t.j. oblasti, ktoré boli doteraz delimitované do LFA, ale nespĺňajú nové kritériá pre zaradenie do ANC bola vypočítaná kompenzácia na nasledujúce 4 roky v zmysle nariadenia s postupným znižovaním príspevkov. Cieľom takejto podpory je umožniť poľnohospodárom prispôbiť sa novo vzniknutej situácii.

Do delimitácie boli zahrnuté všetky obce SR (LAU2), ktoré obsahuje aktuálna databáza ŠÚ SR. Dáta o výmere UAA boli prevzaté z LPIS k. 10.7. 2014. Údaje o štandardnej produkcii boli aplikované zo Štrukturálneho zisťovania fariem vykonaného ŠÚ SR v roku 2010. Dáta o výnosovosti pôd SR boli získané z Bonitačnej banky dát (2003). Pre stanovenie rozsahu drenážovanej pôdy sa použili údaje z Informačného systému hydromelioračných zariadení (IS HMZ).

Pre analýzu hospodárenia ako aj pre výpočet vyrovnávacích príspevkov v oblastiach s prírodnými obmedzeniami, rozdielnu veľkosť subjektov a odlišné poľnohospodárske systémy sa využili údaje z Informačných listov MPRV SR za roky 2009-2013 v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy, dáta o poberateľoch vyrovnávacích príspevkov za znevýhodnenie z LPIS r. 2013 a dáta z centrálnej evidencie hospodárskych zvierat (CEHZ) 2012.

Ekonomicke analýzy vypracovalo a certifikovalo:

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum:

- Výskumný ústav pôdoznavectva a ochrany pôdy
- Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

2. Analýza hospodárenia v ANC

2.1 Prírodné podmienky

Hospodárenie v rozdielnych prírodných podmienkach SR spôsobuje rozdielnu štruktúru výroby. Rozdiely sa prejavujú v zameraní na rastlinnú alebo živočíšnu výrobu, a z toho vyplývajúci rozdiel v zornení a v podiele trvalých trávnych porastov. Kým v horských oblastiach je zornenie iba 36%-né, oblastiach s prírodnými obmedzeniami predstavuje 70% a v oblastiach so špecifickými obmedzeniami 88%. Produkčné oblasti majú z celkovej obhospodarovanej výmery až 95% ornej pôdy. Ak by sme do úvahy zobrali podiel trávnych porastov a krmovín z celkovej obhospodarovanej plochy, v horských oblastiach ich podiel predstavuje až 79%, kým v oblastiach s prírodnými obmedzeniami 44%, v oblastiach so špecifickými obmedzeniami 25% a v produkčných oblastiach iba 12%. Z toho možno usudzovať, že so zhoršovaním prírodných podmienok sa zvyšuje podiel živočíšnej výroby s využitím trávnych porastov na chov polygastrických zvierat.

Tab. 1 Podiel obilnín v oševnom postupe ANC

Plodina	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Obilniny celkom	32%	46%	55%	63%
Pšenica	16%	26%	30%	28%
Jačmeň	7%	6%	10%	11%
Kukurica na zrno	0%	10%	13%	23%

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Podiel obilnín v oševnom postupe ANC v r. 2013 predstavoval 44%, čo je takmer o 20% menej ako mali produkčné oblasti. Podiel obilnín v ANC sa postupne znižuje. Najvýraznejší je tento trend v horských oblastiach, kde došlo od r. 2009 k zníženiu ich podielu o 8% a v oblastiach s prírodnými obmedzeniami o 4%. V produkčných oblastiach je ich podiel stabilný. Podiel pšenice sa dlhodobo nemení ani v ANC ani v produkčných oblastiach. Dochádza však k vyššiemu úbytku zberových plôch jačmeňa v produkčných oblastiach v porovnaní s ANC.

V rokoch 2011 poľnohospodári v produkčných oblastiach plne využili priaznivé poveternostné podmienky a potenciál pôdy, čo sa výrazne odrazilo aj na hektárových úrodách. Farmári v ANC dosiahli v tomto roku tiež výrazné zvýšenie úrody obilnín. Naopak horúčavy v apríli 2009 a záplavy v máji a júni 2010 nepriaznivo ovplyvnili úrody obilnín predovšetkým v ANC. V ANC sú úrody obilnín viac menej stabilné s výkyvmi v závislosti od vývoja klimatických podmienok v tom-ktorom roku, zatiaľ čo v produkčných oblastiach dochádza k ich postupnému rastu.

Tab. 2 Hektárové úrody obilnín v ANC (t/ha)

Plodina	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Úroda obilnín celkom	3,45	3,90	4,62	5,25
Pšenica	3,69	3,92	4,70	5,53
Jačmeň	3,12	3,07	4,11	4,37
Kukurica na zrno	0,00	4,76	5,06	5,33

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Viac ako polovica pôdy (54%), na ktorej sa pestujú zemiaky sa nachádza v produkčných oblastiach, ktorých výmera sa postupne zvyšuje (5%). V ANC sa v r. 2013 nachádzali dve tretiny pestovateľských plôch v horských oblastiach ako tradičnej oblasti pre pestovanie konzumných zemiakov, avšak v r. 2009-2013 tu došlo k ich značnému úbytku (28%). Ostatné plochy zemiakov v ANC sa nachádzajú v oblastiach s prírodnými obmedzeniami, kde dochádza k ich postupnému zvyšovaniu. Úrody zemiakov rástli v r. 2009-2013 v produkčných oblastiach (21%) a oblastiach s prírodnými obmedzeniami (21%) a klesli v horských oblastiach (16%).

Tab. 3 Podiel poľnohospodárskych plodín v oševnom postupe ANC

Plodina	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Olejníny spolu	7,55%	21,43%	16,96%	19,51%
Repka olejná	6,79%	12,88%	9,67%	10,22%
Cukrová repa	0,29%	0,42%	3,53%	2,93%
Zemiaky	0,61%	0,12%	0,04%	0,28%
Krmoviny na ornej pôde	36,43%	23,61%	18,80%	11,16%

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Pestovanie cukrovej repy sa sústreďuje do produkčných oblastí, kde sú pre jej produkciu najvhodnejšie pôdno-klimatické podmienky. Zberové plochy v produkčných oblastiach sa zvýšili v r. 2009-2013 o 27%. V ANC sa nachádza 22% pestovateľských plôch cukrovej repy, ktorej prevažná časť sa sústreďuje do západnej časti Slovenska. Aj tu došlo podobne ako v produkčných oblastiach k rastu pestovateľských plôch (16%). Úrody cukrovej repy sa v r. 2009-2013 vyvíjali podobne v produkčných oblastiach ako aj v ANC. Rast predstavoval 7% resp. 6%.

Výmera olejní v ANC tvorila v r. 2013 polovicu osevných plôch na Slovensku. Ich pestovanie sa sústreďuje do priaznivejších podmienok s prevahou pestovania repky, ktorá zaberá takmer celú osevnú plochu olejní v ANC. Rentabilita výroby olejní v ANC vzhľadom na klimatické podmienky nie je vysoká, čo možno pozorovať aj na výške úrod olejní v ANC v porovnaní s produkčnými oblasťami. V produkčných oblastiach sú úrody vyššie o 20-30%. Z toho dôvodu dochádza v ANC k postupnému znižovaniu podielu olejní (5%) a zvlášť repky (15%). V produkčných oblastiach v r. 2009-2013 sa podiel olejní nezvýšil, pričom podiel zberových plôch repky klesol (8%).

Tab. 4 Hektárové úrody poľnohospodárskych plodín v ANC (t/ha)

Plodina	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Olejníny spolu	2,21	1,98	2,58	2,98
Repka olejná	2,28	2,23	2,92	3,35
Cukrová repa	45,62	49,18	60,87	57,65
Zemiaky	14,41	18,91	27,43	32,67

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

V štruktúre osevu majú krmoviny tradične najvýznamnejšie zastúpenie v horských oblastiach, keď v r. 2013 ich podiel predstavoval 36,4%. Pestovanie je úzko naviazané na živočíšnu výrobu. Podiel krmovín v oševnom postupe sa smerom k lepším prírodným podmienkam znižuje a v oblastiach so špecifickými obmedzeniami predstavuje 18,8%.

V produkčných oblastiach je ich podiel iba 11%. V období 2009-2013 sa výmery krmovín v ANC zvýšili hlavne v oblastiach so prírodnými obmedzeniami (10%) a v oblastiach so špecifickými obmedzeniami (15%). V produkčných oblastiach došlo k zvýšeniu ich podielu iba o 6%.

Po r. 2012, kedy došlo po rokoch poklesu k rastu počtu zvierat tak v produkčných oblastiach ako aj v ANC, sa v r. 2013 počet zvierat zvýšil iba v produkčných oblastiach. V ANC zostal na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku.

Tab. 5 Počet zvierat a úžitkovosť v chove hovädzieho dobytku v ANC

Ukazovateľ	M. J.	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
HD spolu	ks/100ha	36,61	25,66	25,48	23,92
Dojnice	ks/100ha	12,09	7,78	9,82	9,60
Dojčiacie kravy	ks/100ha	4,22	3,09	1,12	0,15
Ročná dojnosť	kg/dojnicu	5 492	5 754	7 384	7 633

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

V r. 2013 nedošlo k zmene v stave HD v ANC. Zaznamenal sa rast iba v produkčných oblastiach (5%). Stav dojníc v r. 2013 zostali v ANC na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku, ale v produkčných oblastiach nastal opätovný rast. Nepriaznivo sa vyvíjal stav dojčiacich kráv. V ANC klesol ich počet o 6%. V produkčných oblastiach sa znížil o 52%, aj keď ich počet je minimálny. Napriek tomu, vývoj v stave HD musíme hodnotiť pozitívne nakoľko do r. 2011 stav HD neustále klesal s výnimkou mierneho zvyšovania počtu dojčiacich kráv v ANC.

V ANC ako aj v produkčných oblastiach dochádza k postupnému zvyšovaniu mliekovej úžitkovosti kráv. Horské oblasti a produkčné oblasti zaznamenali v r. 2019-2013 podobný vývoj (+8%). Vyšší rast mali oblasti so špecifickými obmedzeniami (10%), naopak nižší sme zaznamenali v oblastiach s prírodnými obmedzeniami (4%).

Tab. 6 Zaťaženie pôdy zvieratami v chove ošípaných v ANC

Ukazovateľ	M. J.	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Ošípané spolu	ks/100ha	2,07	13,59	23,30	41,02
z toho: prasnice	ks/100ha	0,11	1,05	1,65	3,28

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Chov ošípaných sa sústreďuje do produkčných oblastí, kde zaťaženie 100 ha p.p. niekoľko násobne prevyšuje zaťaženie v ANC. Chov ošípaných je viazaný na produkciu krmív z ornej pôdy, pre výrobu ktorých sú vhodnejšie priaznivejšie klimatické podmienky v produkčných oblastiach.

Chov oviec je typický pre horské oblasti severného Slovenska s vysokým zastúpením trvalých trávnych porastov vhodným pre pasenie, kde je najvyšší počet zvierat v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy. V oblastiach s prírodnými a špecifickými obmedzeniami došlo v r. 2009-2013 k zvýšeniu počtu oviec na 100 ha pôdy o 19% resp. 20%. Tento rast je o to pozitívnejší, že oblasti so špecifickými obmedzeniami majú najnižší počet zvierat na

hektár pôdy v ANC. V horských oblastiach sa zvyšoval počet zvierat pomalšie (13%). Zafáženie pôdy zvieratami je však najvyššie v horských oblastiach, kde v r. 2013 dosahovalo 41,2 ks/100 ha. Podiel dojných bahníc v horských oblastiach predstavuje 47%, kým v ostatných typoch ANC je podstatne nižší. Z toho vyplýva aj zameranie chovu oviec v horských oblastiach nie len na odchov jahniat, ale aj produkciu ovčieho mlieka.

Tab. 7 Vývoj počtu zvierat v chove oviec a kôz v ANC

Ukazovateľ	M. J.	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Ovce	ks/100ha	41,20	12,62	4,63	0,54
z toho bahnice	ks/100ha	28,17	8,10	3,72	0,35
z toho dojné	ks/100ha	19,49	4,78	0,52	0,00
Ročná dojnosť	l/bahnicu	75,70	71,62	53,51	0,00
Kozy	ks/100ha	0,34	0,11	0,04	0,04

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Chov kôz je sústredený do horských oblastí, v produkčných oblastiach je ich počet minimálny. Aj keď je chov kôz okrajovým odvetvím živočíšnej výroby, stavy zvierat v ANC sú stabilné bez výrazných zmien.

V ANC úbytok pracovných síl v období rokov 2009-2013 predstavuje 10%, pričom horské oblasti a oblasti so špecifickými obmedzeniami zaznamenali iba 5% zníženie pracovných síl a oblasti s prírodnými obmedzeniami 15%. Najvyšší úbytok v sledovanom období zaznamenali produkčné oblasti (17%). V ANC sa v niektorých rokoch pokles zastavil resp. došlo k rastu. V produkčných oblastiach došlo iba v r. 2013 k zvýšeniu počtu zamestnancov, keď tu každoročne dochádza k ich úbytku. Nižší úbytok bol zaznamenaný predovšetkým v regiónoch tradične závislých na poľnohospodárskej činnosti s nižšou úrovňou priemyselnej výroby, kde dosahovala agrárna zamestnanosť viac ako 10%. Ide o regióny s vysokou mierou nezamestnanosti a s nemožnosťou zamestnať sa v iných odvetviach národného hospodárstva.

Tab. 8 Počet zamestnancov a úroveň miezd v ANC

Ukazovateľ	M. J.	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Počet pracujúcich	prac./100ha	2,26	1,90	2,37	2,48
Mesačná mzda	Eur/mesiac	657	667	807	787

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

V poľnohospodárstve sa pohybuje úroveň miezd dlhodobo pod úrovňou národného hospodárstva. Mzdy poľnohospodárov v horských oblastiach a oblastiach s prírodnými obmedzeniami sú nižšie v porovnaní s produkčnými oblasťami. Mzdy v oblastiach so špecifickými obmedzeniami majú porovnateľnú úroveň ako produkčné oblasti, čo je pravdepodobne spôsobené podobnou štruktúrou výroby v týchto dvoch typoch oblastí. Ku zvyšovaniu miezd dochádza tak v ANC (21%) ako aj v produkčných oblastiach (23%).

Úroveň miezd v ANC v porovnaní s produkčnými oblasťami sa nemení a v r. 2013 dosahovala 86% produkčných oblastí.

Úroveň nákladov v ANC je o 40 % nižšia v porovnaní s produkčnými oblasťami, keď v r. 2013 priemerné náklady na hektár poľnohospodárskej pôdy v ANC predstavovali 1 189 €/ha a v produkčných oblastiach 2 024 €/ha. Za 5-ročné obdobie 2009-2013 bol rast nákladov vyšší v ANC ako v produkčných oblastiach. Náklady v ANC sa zvýšili o 24%. V produkčných oblastiach bol rast 20%.

Na raste celkových nákladov sa podieľal predovšetkým rast materiálových nákladov - pohonných hmôt, osív a sadív, hnojív a krmív. Náklady spojené s rastlinnou výrobou rástli rýchlejšie ako náklady potrebné na zabezpečenie živočíšnej výroby. Podiel nákladov rastlinnej výroby na materiálových nákladoch je nižší v ANC ako v produkčných oblastiach. V horských oblastiach tvorí 41% a v produkčných oblastiach 65%.

Osobné náklady v prepočte na hektár pôdy sa podieľajú na celkových nákladoch v horských oblastiach 25%-tami a v produkčných oblastiach 16%-tami, čo odráža jednak úroveň nákladov, ale aj náročnosť výroby na pracovnú silu. Mzdy zamestnancov v horských oblastiach sú o 16% nižšie ako v produkčných oblastiach, ale počet zamestnancov na hektár pôdy je o 3% vyšší.

Tab. 9 Výška nákladov v ANC (€/ha)

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Náklady spolu	1 014	1 203	1 696	2 024
spotreba materiálu a energie	377	535	704	821
pohonné hmoty	74	94	121	129
elektrická energia	25	23	25	32
osivá a sadba	25	49	76	96
priemyselné hnojivá	30	84	127	152
krmivá	125	103	139	147
nakupované krmivá	82	71	89	95
prípravky na ochranu rastlín	23	64	100	123
prenájom pôdy	131	153	234	298
služby	251	213	322	328
osobné náklady	178	152	230	234
mzdové náklady	159	164	206	219
odpisy majetku	1 014	1 203	1 696	2 024
prenájom pôdy	11	16	20	34

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Odpisy tvoria jednu z významných nákladových položiek. V ANC ich podiel na celkových nákladoch predstavuje 14% v porovnaní s 11% v produkčných oblastiach. Od r. 2011 medziročne klesajú odpisy tak v ANC ako aj v produkčných oblastiach. Tým odpisy prispeli k znižovaniu celkových nákladov v ANC aj v produkčných oblastiach.

Výška nájomného za pôdu nepriamo vyjadruje jej kvalitu, keď za menej kvalitnú pôdu subjekty platia nižšie nájomné ako za pôdu kvalitnejšiu teda produkčnejšiu. Rozdiel medzi ANC a produkčnými oblasťami predstavuje až 66%.

Výnosy v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy v ANC rástli pomalšie ako v produkčných oblastiach. Kým v ANC za 5 rokov došlo k zvýšeniu výnosov o 26%,

v produkčných oblastiach to bolo až o 31%. Takéto zvýšenie výnosov spôsobil predovšetkým ich medziročný rast v r. 2010 a 2011 vo všetkých typoch oblastí.

Vývoj výnosov pozitívne ovplyvnil rast tržieb z predaja tovaru na hektár, ktoré sa zvýšili v r. 2009-2013 v ANC o 65% a v produkčných oblastiach o 51%. Jediným typom oblastí, kde nastal pokles boli horské oblasti, aj keď aj tu došlo v r. 2011 k ich rastu o 29%.

Rástli aj tržby za predaj vlastných výrobkov a služieb. V ANC sa tržby za predaj výrobkov z rastlinnej výroby v období 2009-2013 zvýšili o 50% a výrobkov zo živočíšnej výroby o 48%. Aj keď tržby za výrobky z ekologického sú minimálne, zaznamenali sme ich významné zvýšenie. Z odlišných typov ANC zaznamenali vyšší ako priemerný rast tržby v oblastiach so špecifickými obmedzeniami, keď v rastlinnej výrobe dosiahli 63%-né zvýšenie a živočíšnej výrobe 55%-né zvýšenie. V produkčných oblastiach rast za predaj rastlinných výrobkov predstavoval 45% a živočíšnych výrobkov 22%.

Tab. 10 Úroveň výnosov v ANC (€/ha)

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
Výnosy celkom	996	1 166	1 675	2 052
tržby s predaja tovaru	17	51	84	156
tržby s predaja vl. výrobkov a služieb	486	673	1 089	1 388
tržby z RV a ŽV	448	623	1 004	1 297
z RV	110	350	655	887
zo ŽV	326	263	345	371
ostatné príjmy z hosp. činnosti	372	313	321	301
bežné dotácie	328	255	248	240

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Negatívnym spôsobom ovplyvnil vývoj výnosov v r. 2009-2013 pokles ostatných príjmov z hospodárskej činnosti, z ktorých až 84% tvoria v ANC bežné dotácie. Tie sa znížili tak v ANC ako aj v produkčných oblastiach (zhodne o 13%), avšak bežné podpory v horských oblastiach tvoria 33% výnosov, v oblastiach s prírodnými obmedzeniami 22% a v oblastiach so špecifickými obmedzeniami 15%. V produkčných oblastiach predstavujú 12% výnosov. Na vývoji bežných dotácií sa negatívne podpísalo zníženie podpory živočíšnej výroby, ktoré sa dotklo predovšetkým ANC. Podiel podpory za znevýhodnené prírodné podmienky predstavuje 30% v horských oblastiach, 22% v oblastiach s prírodnými obmedzeniami a 16% v oblastiach so špecifickými obmedzeniami.

V r. 2013 dosiahli záporný hospodársky výsledok všetky typy ANC. Iba produkčné oblasti vykázali zisk vo výške 28 €/ha. Od vypuknutia hospodárskej krízy v horských oblastiach výsledok hospodárenia stále klesá, kým ostatné typy ANC zaznamenali v r. 2010-2012 rast. Vývoj hospodárskeho výsledku negatívne ovplyvnil pokles podpory, zvlášť výpadok podpory živočíšnej výroby, ktorá významným podielom prispieva k stabilizácii živočíšnej výroby v horských oblastiach.

Tab. 11 Hospodársky výsledok a podpory v ANC (€/ha)

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
------------	----------------	-----------------------------------	--------------------------------------	-------------------

Hospodársky výsledok	-18	-37	-21	28
Neinvestičné dotácie	328	255	248	240
- podpora ANC	101	47	23	3*
- jednotná platba na plochu (SAPS)	177	175	176	177

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Poznámka: * Zahnuté sú aj subjekty, ktoré majú časť obhospodarovanej pôdy v ANC

Hospodárenie v ANC je na hranici efektívnosti, zatiaľ čo v produkčných oblastiach je hospodárenie efektívnejšie. Za obdobie 2009-2013 sa zvýšila efektívnosť v ANC iba o 1%, ale v horských oblastiach došlo k jej poklesu. Na druhej strane oblasti so špecifickými obmedzeniami sa približujú v efektívnosti k tým subjektom, ktoré hospodária v produkčných oblastiach. Výška vynaložených nákladov na získanie jedného Eura tržieb je v ANC o štvrtinu vyššia ako v produkčných oblastiach, v horských oblastiach dosahuje až 40%. Na nízku efektívnosť hospodárenia v horských oblastiach zameraných prevažne na živočíšnu výrobu poukazuje aj náročnosť tvorby pridanej hodnoty na výrobnú spotrebu. Tá je v horských oblastiach 3,5 vyššia ako v produkčných oblastiach s prevažne rastlinnou výrobou. Vysokú pracovnú náročnosť živočíšnej výroby dokladuje aj prínos jedného Eura mzdových nákladov na tvorbu pridanej hodnoty 3 krát vyššiu v produkčných oblastiach ako v ANC.

Tab. 12 Ukazovatele rentability a efektívnosti hospodárenia v ANC (€/ha)

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
nákladovosť výnosov (efektívnosť hospodárenia)	0,98	0,97	0,99	1,01
rentabilita nákladov	-0,14	-1,37	-0,33	2,46
rentabilita tržieb	-0,30	-2,45	-0,52	3,58
náklady na 1 Eur tržieb	2,09	1,79	1,56	1,46
pridaná hodnota na 1 Eur mzdových nákladov	0,26	0,50	1,13	1,54
podiel pridanej hodnoty na výrobe	8,53	10,11	22,21	24,74
náročnosť tvorby pridanej hodnoty na výrobnú spotrebu	10,81	8,99	3,56	3,09

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

2.2 Poľnohospodárske systémy

Diferenciácia platieb podľa uplatňovaného poľnohospodárskeho systému vychádza z Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). Článok 32 ods. 1 uvádza, že pri výpočte dodatočných nákladov a ušlých príjmov je možné diferencovať platby s ohľadom na používané poľnohospodárske systémy.

Pre potreby analýzy hospodárenia v rozličných farmárskych systémoch sa rozdelili subjekty na základe výšky zornenia - na subjekty s prevažnou časťou trvalých trávnych porastov a subjekty s dominantným zastúpením ornej pôdy.

Diferenciácia výšky vyrovnávacích príspevkov pre jednotlivé systémy hospodárenia vychádza z analýzy ekonomických výsledkov hospodárenia poľnohospodárskych subjektov v r. 2009-2013. Na základe údajov z Informačných listov MPRV SR sa určila úroveň kompenzácie pre jednotlivé systémy hospodárenia.

Prírodné a klimatické podmienky, v ktorých subjekty hospodária sú určujúcim faktorom pre stanovenie optimálnej štruktúry výroby každého z nich. Rozdiel medzi subjektmi v rozdielnych prírodných podmienkach je v zornení. Vysoký podiel trávnych porastov je charakteristický predovšetkým pre horské oblasti (64%) ale aj niektoré ďalšie regióny začlenené do ostatných typov ANC sú charakteristické vysokým zatrávením. V porovnaní s ANC je v produkčných oblastiach podiel TTP výrazne nižší (2%).

Tab. 13 Štruktúra osevu

Plodina	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Obilniny spolu	44,5%	11,3%	63,1%
Pšenica	24,7%	5,0%	27,8%
Jačmeň	6,6%	0,8%	10,7%
Kukurica na zrno	8,7%	0,0%	22,7%
Olejníny spolu	17,8%	0,0%	19,5%
z toho: repka	11,2%	0,0%	10,2%
Cukrová repa technická	0,9%	0,0%	2,9%
Zemiaky	0,2%	0,3%	0,3%
Krmoviny na ornej pôde	25,6%	43,9%	11,2%

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Oblasti s OP a oblasti s TTP sa odlišujú od seba v štruktúre výroby, ktorá vyplýva z podielu ornej pôdy, keď v oblastiach s OP je zornenie 66% a v oblastiach s TTP 8%. Rozdiely sa týkajú zastúpenia rastlinnej a živočíšnej výroby, ale aj štruktúry pestovaných plodín a chovaných zvierat. V oblastiach s OP podiel pestovaných obilnín predstavuje 44%, olejníny tvoria 18% a krmoviny na ornej pôde 26%. V oblastiach s TTP majú obilniny iba 11%-ný podiel, ale krmoviny na ornej pôde 44%-ný. V porovnaní s tým majú produkčné oblasti 63% obilnín, 20% pestovaných olejnín a iba 11%-né zastúpenie krmovín.

V živočíšnej výrobe je v oblastiach s OP zaťaženie pôdy zvieratami vyššie ako v ostatných typoch oblastí, ale prevažujú tu monogastrické zvieratá. V oblastiach TTP je síce zaťaženie polovičné, ale s minimálnym zastúpením monogastrických zvierat. Prevalu majú polygastrické zvieratá s orientáciou chov dobytka a oviec. V chove HD je vyšší podiel dojčiacich kráv a nižšie zastúpenie dojníc ako v ostatných typoch oblastí. Okrem toho je v týchto oblastiach sústredená prevažná časť chovu oviec na Slovensku.

Tab. 14 Úroda plodín (t/ha)

Plodina	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Obilniny spolu	3,96	2,40	5,25
Pšenica	4,03	2,62	5,53
Jačmeň	3,32	1,83	4,37

Plodina	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Kukurica na zrno	4,79	-	5,33
Olejníny spolu	2,09	-	2,98
z toho: repka	2,32	-	3,35
Cukrová repa technická	56,05	-	57,65
Zemiaky	16,44	9,26	32,67

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Prírodné faktory ovplyvňujúce štruktúru a intenzitu výroby vplyvajú významnou mierou na hospodárenie subjektov a následne aj na úroveň ekonomických výsledkov. V závislosti na type výroby sa odlišuje aj úroveň nákladov, výnosov a hospodárskeho výsledku. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že v subjektoch hospodáriacich v oblastiach s OP je úroveň ekonomických ukazovateľov v porovnaní s produkčnými oblasťami nižšia. V subjektoch hospodáriacich v oblastiach s TTP je úroveň najnižšia.

Tab. 15 Zaťaženie zvieratami (VDJ/ha)

Druh zvierat	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Hovädzi dobytok	0,23	0,23	0,18
z toho dojnice	0,10	0,06	0,10
KbTPM	0,03	0,07	0,00
Ovce	0,16	0,80	0,01
Ošipané	0,04	0,00	0,15
Hydina	2,16	0,15	0,85

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Štruktúra výroby sa odráža aj vo výške nákladov na hektár pôdy, ktoré sú v oblastiach s TTP o 32% nižšie ako v oblastiach s OP. Podiel nákladov na zabezpečenie živočíšnej výroby v oblastiach s TTP je 2 krát vyšší ako podiel nákladov na rastlinnú výrobu. V oblastiach s OP je tento pomer opačný, keď na živočíšnu výrobu ide iba polovica nákladov vynakladaných na rastlinnú výrobu. V produkčných oblastiach je podiel nákladov živočíšnej výroby iba 33%.

Tab. 16 Náklady výroby (€/ha)

Ukazovateľ	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Náklady spolu	1 228	833	2 024
Spotreba materiálu a energie	519	297	821
z toho pohonné hmoty	94	50	129
elektrická energia	24	19	32
osivá a sadba	47	5	96
priemyselné hnojivá	76	5	152

Ukazovateľ	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
krmivá	116	105	147
z toho:nakupované	76	81	95
prípravky na ochranu rastlín	58	3	123
Služby	159	103	298
Osobné náklady	239	227	328
z toho mzdové náklady	171	162	234
Odpisy	171	135	219
Prenájom pôdy	15	9	34

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Intenzita rastlinnej výroby sa prejavuje aj vo výške vynakladaných nákladov na hektár pôdy, keď v oblastiach s TTP v porovnaní s oblasťami s OP ide do rastlinnej výroby iba pätina nákladov, a v porovnaní s produkčnými oblasťami iba jedna osmina. Ak porovnáваме oblasti s OP a produkčné oblasti je táto úroveň vyššia a dosahuje jednu polovicu. Z uvedeného vyplýva, že rozdiel v intenzite rastlinnej výroby je medzi jednotlivými oblasťami obrovský. Pri živočíšnej výrobe nie sú tieto rozdiely také veľké. Podiel nákladov na dobytčiu jednotku v oblastiach s TTP predstavujú 64% a v oblastiach s OP 76% z úrovne dosahovanej v produkčných oblastiach. V oblastiach s TTP využívajú pre chov zvierat produkciu pasienkov, čím sa znižuje potreba zabezpečenia krmiva z iných zdrojov ako sú krmoviny pestované na ornej pôde. Okrem toho v týchto oblastiach je nižší podiel dojníc.

Vyjadrenie obnovy majetku nepriamo cez odpisy vyznieva v neprospech oblastí s TTP, kde sú odpisy o 21% nižšie ako v oblastiach s OP. Výška nájomného za pôdu ukazuje, že oblasti s TTP sa nachádzajú v horších prírodných podmienkach ako oblasti s OP a produkčné oblasti nakoľko výška nájomného sa spravidla odvíja od kvality pôdy, ktorá je v horších prírodných podmienkach nižšia.

Osobné náklady a predovšetkým mzdové náklady sú ukazovateľom sociálnej situácie zamestnancov v poľnohospodárstve. Mzdové náklady v oblastiach s TTP sú v porovnaní s oblasťami s OP nižšie o 5%. Ak zoberieme do úvahy aj počet pracovníkov v prepočte na hektár pôdy v jednotlivých oblastiach a premietneme ich do miezd, vyšší počet pracovníkov v oblastiach s TTP (2,13 zam./ha p.p.) spôsobuje že mzdy sú tu nižšie o 8% ako v oblastiach s OP, čo nepriamo môže súvisieť s nižším ohodnotením pracovníkov pracujúcich v živočíšnej výrobe ako v rastlinnej.

Štruktúra výroby vplyva aj na celkovú výšku výnosov v prepočte na hektár pôdy. Výnosy v oblastiach s TTP sú v porovnaní s oblasťami s OP nižšie o 32%. Ak sa však pozrieme na štruktúru výnosov, tržby z rastlinnej výroby sú v oblastiach s TTP minimálne, zatiaľ čo v oblastiach s OP dosahujú 37% úroveň tržieb v produkčných oblastiach. U tržieb zo živočíšnej výroby je situácia odlišná. Tu je rozdiel medzi oblasťami s TTP a OP v prepočte na dobytčiu jednotku iba 10%-ný a v porovnaní s produkčnými oblasťami 32%-ný. To znamená, že výnosy v oblastiach s TTP zabezpečujú jednak tržby zo živočíšnej výroby (35%) ako aj bežné podpory (43%). V oblastiach s OP tvoria tržby z poľnohospodárskej výroby 52% a

bežné podpory 22% výnosov. V produkčných oblastiach sa ťažisko výnosov presúva na tržby za vlastné výrobky, ktoré dosahujú 61% výnosov a bežné podpory tvoria iba 11%.

Tab. 17 Výnosové parametre výroby (€/ha)

Ukazovateľ	Typ oblasti		
	ANC		Produkčné oblasti
	OP	TTP	
Výnosy celkom	1 198	815	2 052
tržby s predaja tovaru	44	30	156
tržby s predaja vl. výrobkov a služieb	685	341	1 388
z toho tržby z RV a ŽV	633	319	1 297
z toho z RV	329	16	887
zo ŽV	295	289	371
bežné dotácie	273	350	240

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Uvedené skutočnosti sa premietajú do výšky hospodárskeho výsledku, keď so zvyšujúcim sa podielom trvalých trávnych porastov sa hospodársky výsledok znižuje. Zatiaľ čo v produkčných oblastiach dosahuje pozitívne hodnoty, v oblastiach s OP a TTP sa pohybuje v záporných číslach. Efektívnosť hospodárenia ako aj rentabilita sa v oblastiach s OP a TTP pohybujú pod bodom zvratu zapríčinené stratovosťou živočíšnej výroby. V produkčných oblastiach je hospodárenie vplyvom intenzívnejšej rastlinnej výroby efektívnejšie a rentabilnejšie.

Tab. 18 Výsledky hospodárenia

Ukazovateľ	Jedn.	Typ oblasti		
		ANC		Produkčné oblasti
		OP	TTP	
HV	€/ha	-30	-17	28
Efektívnosť hospodárenia (nákladovosť výnosov)	Eur/Eur	0,98	0,98	1,01
Rentabilita	€/ha	-0,87	-0,34	2,46
Produktivita práce z pridanej hodnoty	Eur/prac.	46	-9	146

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

2.3 Veľkosť subjektov

Degresia platieb za znevýhodnené prírodné podmienky vychádza z Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). V článku 31 ods. 4 sa uvádza, že príspevky sa majú znižovať po prekročení prahovej úrovne plochy poľnohospodárskeho podniku, pokiaľ nejde o zníženie pod minimálnu platbu na hektár za rok na úrovni 25 €/ha.

Cieľom stanovenia degresie platieb je zamedzenie nadmernej kompenzácie subjektov z titulu ich výmery. Filozofia degresie vychádza z predpokladu, že čím väčšiu plochu subjekt obhospodaruje, tým je zaťaženie jedného hektára pôdy nákladmi nižšie, teda subjekt využíva úspory z rozsahu.

Diferenciácia subjektov podľa veľkosti obhospodarovanej pôdy (stanovenie hraníc) a úrovne degresie (zníženie poskytovaných príspevkov na hektár), na základe ktorých sa poľnohospodárskym subjektom poskytujú vyrovnávacie príspevky, vychádza z ekonomickej analýzy hospodárenia v subjektoch s rozdielnou veľkosťou obhospodarovanej pôdy. Základom pre zistenie diferencií boli ekonomické výsledky fariem hospodáriacich v ANC za roky 2009-2013.

Pre výpočet degresie platieb sa subjekty rozdelili do 4 veľkostných skupín:

1. skupina 0 - 450 ha
2. skupina 451 - 900 ha
3. skupina 901 - 1 200 ha
4. skupina viac ako 1 201 ha

Analýza štruktúry subjektov s odlišnou veľkosťou obhospodarovanej pôdy ukázala, že počet subjektov s výmerou menšou ako 450 ha predstavuje 85% všetkých subjektov hospodáriacich v ANC. Tieto subjekty obhospodarujú 23% pôdy v ANC. Ďalšia skupina subjektov obhospodaruje 18% pôdy v ANC a subjekty v 3. veľkostnej skupine 27% pôdy. V poslednej skupine subjektov s výmerou väčšou ako 1 801 ha sú iba 3% subjektov, ktoré hospodária na 32% výmery ANC. Početnosť a výmeru subjektov podľa veľkosti obhospodarovanej pôdy v ANC uvádza tabuľka.

Tab. 19 Počet a výmera subjektov podľa veľkosti obhospodarovanej pôdy

Skupina	Interval výmery v ha		Počet subjektov	Celková výmera v ha	Výmera v ANC v ha
	minimum	maximum			
1.	0	450	4 746	275 484	272 289
2.	451	900	334	218 779	214 436
3.	901	1 800	312	393 394	321 054
4.	1 801		177	497 924	372 205

Prameň: LPIS 2014, vlastné výpočty

Medzi subjektmi s rôznou výmerou obhospodarovanej pôdy v ANC sú značné rozdiely. Subjekty sa medzi sebou odlišujú už v základnom ukazovateli ako je podiel ornej pôdy. Najnižšie zornenie majú najmenšie subjekty (49%). S postupným zväčšovaním subjektov sa zvyšuje aj podiel ornej pôdy a znižuje sa podiel trvalých trávnych porastov. Subjekty s výmerou nad 1 801 ha majú 35%-ný podiel TTP.

Tab. 20 Štruktúra osevu

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Obilniny spolu	43%	43%	46%	42%
Pšenica	24%	23%	25%	25%

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Jačmeň	5%	7%	7%	6%
Kukurica na zrno	9%	8%	9%	8%
Olejníny spolu	20%	16%	17%	18%
z toho: repka	11%	10%	11%	12%
Krmoviny na ornej pôde	22%	25%	25%	28%

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Prevažnú časť ornej pôdy zaberajú vo všetkých skupinách obilniny. Medzi obilninami dominuje pšenica, ktorej pestovanie zaberá štvrtinu zberovej plochy či už ide o najmenšie alebo najväčšie subjekty. Z ďalších pestovaných plodín majú významné zastúpenie olejníny, ktorých podiel sa pohybuje na úrovni 16-20%. Väčšinu z tejto plochy zaberá repka, ktorej podiel sa so zväčšovaním subjektov zvyšuje. Aj podiel pestovaných krmovín na ornej pôde je u subjektov s väčšou výmerou vyšší ako u subjektov s menšou výmerou.

Tab. 21 Úroda poľnohospodárskych plodín (t/ha)

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Obilniny spolu	3,28	3,70	3,88	4,21
Pšenica	3,05	3,70	4,04	4,25
Jačmeň	2,15	3,20	3,29	3,52
Kukurica na zrno	4,29	5,05	4,43	5,17
Olejníny spolu	1,71	1,79	2,19	2,16
z toho: repka	1,94	2,05	2,41	2,38

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Úroveň dosahovaných úrod pestovaných plodín poukazuje na skutočnosť, že menšie subjekty hospodária v horších prírodných podmienkach nakoľko úrody obilnín sú v skupine 1 nižšie o 22% ako v skupine 4. Pri pšenici je tento rozdiel ešte väčší (28%), ale aj u ostatných pestovaných plodín sú značné rozdiely (jačmeň – 17%, olejníny – 21%, repka – 18%).

Tab. 22 Zaťaženie pôdy zvieratami (VDJ/ha)

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Hovädzí dobytok	0,18	0,24	0,25	0,21
z toho dojnice	0,03	0,08	0,11	0,10
KbTPM	0,08	0,05	0,03	0,02
Ošípané	0,00	0,02	0,06	0,04
Ovce	0,55	0,27	0,18	0,18
Hydina	15,10	4,95	0,17	0,01

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

Štruktúra živočíšnej výroby sa v závislosti od veľkosti subjektu tiež mení. Skupina subjektov s najmenšou výmerou je charakteristická chovom zvierat. Táto skupina má najvyššie zaťaženie pôdy zvieratami ako polygastrickými, tak aj monogastrickými. Je pre ňu charakteristický chov oviec, kde zaťaženie hektára poľnohospodárskej pôdy je viac ako 2 krát vyššie ako v ostatných veľkostných skupinách subjektov. Tu je sústredený aj chov hydiny. Chov hovädzieho dobytku má taktiež významné zastúpenie aj keď zaťaženie nie je také vysoké ako vo väčších subjektoch. Na druhej strane, však je charakteristický pre 1.skupinu chov kráv bez trhovej produkcie mlieka. V ostatných veľkostných skupinách je zaťaženie pôdy zvieratami vyrovnané. Chov HD sa sústreďuje na chov dojníc a produkciu mlieka. Dojivosť kráv sa so zvyšovaním výmery zvyšuje a v skupine 4 je vyššia o 44% ako v skupine 1. Okrem toho sa v skupinách 2-4 sústreďuje aj chov ošípaných. Navyše sa v skupine 2 nachádzajú subjekty s chovom hydiny na rozdiel od skupín 3 a 4, kde je ich chov iba minimálne zastúpený.

Tab. 23 Nákladové parametre výroby (€/ha)

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Náklady spolu	1 478	1 043	1 244	1 156
Spotreba materiálu a energie	596	422	527	487
z toho pohonné hmoty	74	75	95	94
elektrická energia	19	21	26	24
osivá a sadba	30	35	50	44
priemyselné hnojivá	38	50	74	79
krmivá	180	119	134	83
z toho: nakupované	91	92	82	63
prípravky na ochranu rastlín	33	37	56	61
Služby	230	156	162	133
Osobné náklady	193	208	256	243
z toho mzdové náklady	139	149	182	173
Odpisy	189	147	173	167
Nájomné za pôdu	12	14	13	17

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VÚEPP Bratislava

So zväčšovaním výmery subjektov sa náklady na hektár poľnohospodárskej pôdy znižujú. V 1. skupine boli v r. 2013 celkové náklady na hektár o 28% vyššie v porovnaní so 4. skupinou. Podobne je to aj pri nákladoch na materiál a energie, ktoré sú v skupine 1 najvyššie. Najvýznamnejšie medziskupinové rozdiely sa začínajú prejavovať až na úrovni jednotlivých nákladových položiek. V 1. skupine sú náklady spojené so živočíšnou výrobou vyššie o 87% ako v skupine 4. Rozdiely postupne klesajú až k subjektom s najvyššou výmerou. Aj náklady na rastlinnú výrobu sa odlišujú medzi skupinami, keď v 1. skupine sú o 36% nižšie ako v 4. skupine. Na medziskupinové rozdiely vplyva intenzita výroby prejavujúca nižšími hektárovými úrodami a vyšším zaťažením pôdy zvieratami v najmenších subjektoch.

Osobné náklady v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy sú najnižšie v skupine najmenších subjektov. So zväčšovaním výmery subjektov dochádza k ich rastu, keď v skupine 4 sú o 26% vyššie ako v skupine 1. V skupine 3 sú osobné náklady najvyššie, ale aj počet pracovníkov na hektár je tu zo všetkých skupín najvyšší. Podobné tendencie sa prejavujú aj pri mzdových nákladoch na 1 ha pôdy, ale priemerná mesačná mzda zamestnancov rastie so zväčšovaním výmery subjektov a v skupine 1 je o 17% nižšia ako v skupine 4.

Náklady na služby sú v 1. skupine o 74% vyššie ako v 4. skupine, čo pravdepodobne súvisí so živočíšnou výrobou, na ktorú sú tieto subjekty zamerané. Odpisy v prepočte na hektár pôdy ako vyjadrenie hodnoty majetku subjektov sú v skupine 1 vyššie ako vo väčších subjektoch s výnimkou skupiny 2, kde sú odpisy najnižšie. Nájomné za pôdu ako vyjadrenie hodnoty pozemkov poukazuje na umiestnenie subjektov s najmenšou výmerou v horších prírodných podmienkach ako sú tie, ktoré majú väčšiu výmeru.

Tab. 24 Výnosové parametre výroby (€/ha)

Ukazovateľ	Veľkosť subjektov			
	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
Výnosy celkom	1 476	1 002	1 214	1 131
tržby s predaja tovaru	198	23	43	24
tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb	781	535	703	634
tržby z RV a ŽV	736	487	654	585
z toho z RV	338	204	320	313
zo ŽV	373	271	323	265
bežné dotácie	298	284	286	271

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Výnosy na hektár pôdy so zväčšovaním výmery subjektov klesajú. V 1. skupine sú o 74% vyššie ako v 4. skupine. V skupine najmenších subjektov však významnú časť výnosov predstavujú tržby z predaja tovaru (13%) zatiaľ čo v ostatných skupinách sa pohybujú iba na úrovni 2-4%. Medzi tržbami z predaja vlastných výrobkov a služieb nie sú také významné rozdiely a dosahujú 23% v skupine 1 v porovnaní so skupinou 4. Najnižšie tržby z predaja vlastných výrobkov má skupina 2. Podiel tržieb za poľnohospodárske výrobky na celkových tržbách za vlastné výrobky a služby sú vyrovnané a predstavujú 91% - 94%.

Medziskupinové rozdiely sa významnejšie prejavujú až pri tržbách z rastlinnej resp. živočíšnej výroby. Podiel tržieb zo živočíšnej výroby v 1. skupine prevažuje nad tržbami z rastlinnej výroby. So zväčšovaním výmery subjektov sa tento pomer mení a v skupine 4 je podiel tržieb z rastlinnej výroby vyšší ako zo živočíšnej výroby. Toto rozdelenie tržieb vyplýva zo štruktúry výroby. Subjekty v skupine 1 sa viac orientujú na živočíšnu výrobu s vyšším počtom chovaných zvierat a nižšou intenzitou rastlinnej výroby. So zvyšovaním výmery nadobúda významnejšie zastúpenie rastlinná výroba, ktorej intenzita sa zvyšuje a v živočíšnej výrobe ubúda počet zvierat. Bežné dotácie predstavujú vo všetkých veľkostných skupinách 20-28% výnosov, z ktorých dotácie za znevýhodnené prírodné podmienky tvoria 21-25%.

Tab. 25 Výsledky hospodárenia

Ukazovateľ	Jedn.	Veľkosť subjektov			
		1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 - 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha
HV	€/ha	-2	-41	-30	-25
Efektívnosť hospodárenia (nákladovosť výnosov)	%	1,00	0,96	0,98	0,98
Rentabilita nákladov	%	1,26	-2,33	-1,11	-0,41
Produktivita práce z pridanej hodnoty	Eur/prac.	27	4	48	52

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2013, VUEPP Bratislava

Rôzna štruktúra a intenzita výroby v jednotlivých veľkostných skupinách sa odráža aj vo výsledkoch hospodárenia. Stratu dosiahli v r. 2013 všetky skupiny subjektov, tá sa však so zvyšovaním výmery znižuje. Výnimkou sú jedine najmenšie subjekty, kde bol výsledok hospodárenia blízko bodu zlomu. To ovplyvnilo rentabilitu a efektívnosť hospodárenia subjektov v 1. skupine. V subjektoch nad 450 ha sa v r. 2013 efektívnosť zvyšovala so zväčšujúcou sa výmerou subjektu. Podobný vývoj mala aj rentabilita, ktorá sa zvyšovala so zväčšujúcou sa výmerou subjektov. Efektívnosť a rentabilita výroby v poľnohospodárstve je výsledkom reštrukturalizácie výroby a zavádzania úsporných opatrení v oblasti nákladov, prostredníctvom ktorých je ovplyvňovaný výsledok hospodárenia.

3. Kompenzácie za hospodárenie v ANC

3.1 Výpočet základnej kompenzačnej platby pre rozdielne prírodné podmienky

Metodika výpočtu výšky vyrovnávacích príspevkov zohľadňuje všetky skutočnosti, ktoré ovplyvňujú hospodárenie v ANC. Vyrovnávacie príspevky sú vypočítané ako rozdiel medzi hrubou pridanou hodnotou (HPH) a nákladmi faktorov stanovenými na hektár poľnohospodárskej pôdy dosiahnutými v produkčných oblastiach SR v porovnaní s jednotlivými typmi ANC - horskými oblasťami, oblasťami s prírodnými obmedzeniami a oblasťami so špecifickými obmedzeniami.

Z Informačných listov MPRV SR boli prevzaté dáta o hrubej pridanej hodnote a nákladoch faktorov ako priemer rokov 2009-2013.

Hrubá pridaná hodnota (HPH) je vypočítaná ako rozdiel výroby a výrobných spotreby. Výrobnú spotrebu predstavujú náklady za osivá, hnojivá, krmivá, chemické ochranné prostriedky a liečivá a služby. Náklady faktorov tvoria osobné náklady (priame mzdové náklady a odmeny, sociálne náklady), odpisy HIM, nájomné za pôdu.

Kompenzácia je vypočítaná v troch na seba nadväzujúcich krokoch:

- **rozdiel hrubej pridanej hodnoty**

od hrubej pridanej hodnoty produkčných oblastí (NP) je odpočítaná hrubá pridaná hodnota za jednotlivé typy ANC (H, BK, OS) v €/ha

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
hrubá pridaná hodnota	24	61	229	332
rozdiel HPH NP a ANC	308	272	103	-

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2009-2013, VÚEPP Bratislava

- **úspora nákladov faktorov**

rozdiel nákladov faktorov (súčet vybraných nákladov) produkčných oblastí (NP) a jednotlivých typov ANC (H, BK, OS) v €/ha

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	Produkčné oblasti
osobné náklady	240	205	304	316
odpisy	166	169	215	226
nájomné za pôdu	10	14	20	33
suma nákladov	415	388	539	575
rozdiel nákladov faktorov NP a ANC	160	187	36	-

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2009-2013, VÚEPP Bratislava

- **základ kompenzácie**

rozdiel HPH mínus úspora nákladov faktorov produkčných oblastí (NP) a ANC (H, BK, OS) v €/ha

Ukazovateľ	Horské oblasti	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	Oblasti so špecifickými obmedzeniami
rozdiel HPH NP a ANC	308	272	103
rozdiel nákladov faktorov NP a ANC	160	187	36
základ kompenzácie výška základnej platby	148	84	68

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2009-2013, VÚEPP Bratislava

Porovnaním úrovne ekonomických výsledkov v jednotlivých typoch znevýhodnenia (H, BK, OS) a v produkčných oblastiach bola vypočítaná výška základnej platby pre:

- horské oblasti 148 €/ha,
- oblasti s prírodnými obmedzeniami 84 €/ha,
- oblasti so špecifickými obmedzeniami 68 €/ha.

3.2 Výška príspevkov pre rozdielne prírodné podmienky

Nakoľko dostupné údaje neumožňujú objektívne vypočítať príspevky pre všetky subtypy ANC, diferenciácia platieb bola vykonaná na základe priemernej výnosovosti poľnohospodárskej pôdy každého typu ANC vo vzťahu k ich subtypom. Priemerná výnosovosť a základ kompenzácie v typoch ANC (H, BK, OS) predstavuje 100% kompenzácie v danom type ANC. Výnosovosť jednotlivých subtypov (H1 – H4, BK1-BKA, OS1 – OS4) sa porovnávala s výnosovosťou základných typov (H, BK, OS). Percentuálna zmena výnosovosti subtypu v porovnaní s výnosovosťou základného typu predstavuje opačnú percentuálnu zmenu vyrovnávacieho príspevku subtypu. Ak je výnosovosť subtypu vyššia

ako 100% priemernej výnosovosti typu, kompenzácia subtypu je znížená o príslušné percento. V prípade, že je výnosovosť subtypu nižšia v porovnaní so základným typom, vyrovnávací príspevok je zvýšený.

Výška vyrovnávacích príspevkov je stanovená na základe článku 31 ods. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 na úrovni 70,8% základnej platby a je diferencovaná na základe druhu pozemku samostatne pre ornú pôdu a trvalé trávne porasty.

Tab. 26 *Diferenciácia platieb v horských oblastiach*

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
H1	nadm. výška nad 700m	78,41	115,30
H2	nadm. výška nad 600m	70,13	103,14
H3	svahovitosť nad 20%	63,99	94,10
H4	nadm. výška nad 500m a svahovitosť 15%	54,16	79,65

Tab. 27 *Diferenciácia platieb v oblastiach s prírodnými obmedzeniami*

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
BK4	hĺbka zakorenenia	62,79	92,34
BK1	priepustnosť	36,08	53,05
BK2	skeletnosť	53,86	79,21
BK3	textúra – piesočnaté pôdy	35,05	51,54
BKA	agregátne kritérium	42,98	63,20
BK5	svahovitosť	61,94	91,09

Tab. 28 *Diferenciácia platieb v oblastiach so špecifickými obmedzeniami*

Typ oblasti	Charakteristika	Vyrovnávací príspevok €/ha	
		OP	TTP
OS1	územia flyšového pásma	43,73	64,31
OS2	oblasti úpätných svahov a podsvahových depresíí	25,00	34,80
OS3	oblasti s málo produkčnými pôdami	39,20	57,64
OS4	zmiernené biofyzikálne ritéria	36,55	53,75

3.3. Úroveň kompenzácie pre uplatňované poľnohospodárske systémy

Pre určenie stupňa rozdielov vo výške kompenzácie pre jednotlivé poľnohospodárske systémy bol simulovaný výpočet výšky vyrovnávacích príspevkov na hektár obdobným spôsobom ako sú vypočítané vyrovnávacie príspevky pre jednotlivé typy znevýhodnenia. Použila sa rovnaká metodika vychádzajúca z porovnania pridanej hodnoty a vybraných nákladov. Porovnávala sa pridaná hodnota a náklady medzi ANC s rozdielnymi produkčnými systémami a produkčnými oblasťami (NP).

Vyšší rozdiel medzi nákladmi a pridanou hodnotou majú oblasti s TTP, čo predstavuje základ pre určenie úrovne kompenzácie (100%). V oblastiach s OP je rozdiel pridanej hodnoty a nákladov na úrovni 68% oblastí s TTP. Výška kompenzácia pre TTP je tak stanovená na 100% vyrovnávacieho príspevku v príslušnom type ANC. Orná pôda bude kompenzovaná vyrovnávacím príspevkom znížením o 32%.

Tab. 29 Kalkulácia úrovne kompenzácie pre rozdielne typy výroby (€/ha)

Ukazovateľ	Typ oblasti		
	ANC		NP
	OP	TTP	
osobné náklady	229	212	316
odpisy	176	138	226
nájomné za pôdu	14	8	33
Suma nákladov faktorov	419	358	575
Pridaná hodnota	76	-33	332
ROZDIEL			
nákladov a pridanej hodnoty ANC a NP			
Náklady	156	217	
Pridaná hodnota	256	365	
Rozdiel PH – N	100	148	
Úroveň príspevku	68%	100%	

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2009-2013, VÚEPP Bratislava

3.4. Degresia platieb

Pre určenie stupňa degresie jednotlivých veľkostných skupinách pôdy, bol simulovaný výpočet výšky vyrovnávacích príspevkov na hektár. Porovnávala sa pridaná hodnota a náklady faktorov medzi ANC s rozdielnou veľkosťou obhospodarovanej pôdy a produkčnými oblasťami. Základom pre výpočet úrovne degresie boli dáta o hospodárení subjektov čerpané z Infolistov ako priemer rokov 2009-2013 s vylúčením extrémov.

Výpočet úrovne degresie je uvedený v tabuľke 30. Subjekty v 1. skupine majú najvyšší rozdiel medzi nákladmi a pridanou hodnotou 187 €/ha, čo predstavuje 100% kompenzácie. V ostatných skupinách dosahujúcich nižšie rozdiely je úroveň degresie nižšia t.j. kompenzácia zodpovedá percentuálnemu podielu príslušnej skupiny vzhľadom na skupinu 1.. Úroveň degresie v závislosti na veľkosti obhospodarovanej pôdy je nasledovná:

- do veľkosti subjektu 450 ha 100% platby,
- na ďalších 450 ha pôdy v subjekte 87% platby,
- nasledujúcich 900 ha v subjekte 74% platby,
- na výmeru v subjekte presahujúcu 1 801 ha 64% platby.

Tab. 30 Kalkulácia úrovne degresie (€/ha)

Ukazovateľ	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 – 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha	NP
osobné náklady	208	200	243	220	311
odpisy	212	165	183	173	225
nájomné za pôdu	14	13	13	14	33
Suma nákladov faktorov	435	378	439	406	569
Pridaná hodnota	60	27	113	98	381
ROZDIEL					
nákladov a pridanej hodnoty ANC a NP					

Ukazovateľ	1. skupina 0 – 450 ha	2. skupina 451 - 900 ha	3. skupina 901 – 1 800 ha	4. skupina nad 1 801 ha	NP
Náklady	134	191	130	163	
Pridaná hodnota	321	353	268	283	
PH – N	187	162	138	120	
Úroveň degresie	100%	87%	74%	64%	

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR 2009-2013, VÚEPP Bratislava

4. Podpora oblastí vypadávajúcich z podpory

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka uvádza, že členské štáty môžu poskytnúť v novom programovacom období aj platby tým poľnohospodárom, ktorí boli v minulom programovacom období oprávnení na poberanie príspevkov za znevýhodnenie podľa Nariadenia (ES) č. 1698/2005 článku 36(a) bodu 2, ale na základe novej delimitácie pôdy podľa Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013 článku 31 ods. 5 z delimitácie vypadli. To znamená, že pôda, ktorá bola zaradená do ostatných znevýhodnených oblastí a oblastí so špecifickými nevýhodami v minulom programovacom období, ale už nevyhovuje novo uplatňovaným kritériám od r. 2015, bude dočasne kompenzovaná. Účelom tejto kompenzácie je uľahčenie prispôsobenia sa poľnohospodárov na novú situáciu v oblastiach, ktoré budú vyradené z platieb v programovacom období 2014-2020 v dôsledku nového vymedzenia oblastí.

Začiatkom poskytovania takýchto platieb je deň uplatnenia novej delimitácie, najneskôr však r. 2018. Podmienkou ich vyplácania je, že sa budú poskytovať maximálne počas 4 rokov a to degresívnym spôsobom, kedy kompenzácia začína na úrovni 80% platby poskytovanej v r. 2013 a v poslednom roku ich uplatnenia dosiahne 20%. Výnimkou je, že úroveň platby sa zníži pod 25 €/ha. Vtedy je možné pokračovať v platbách na uvedenej úrovni až do ukončenia obdobia postupného vyradovania t.j. do konca 4-ročného obdobia alebo do konca roku 2020.

SR novú delimitáciu ANC začne uplatňovať v r. 2015. Od toho roku teda bude poskytovaná kompenzácia subjektom, ktorých obhospodarovaná pôda už nebude predmetom podpory za znevýhodnenie. Platby sa budú postupne znižovať s tým, že v prvom roku dosiahnu úroveň 80% kompenzácie r. 2013 v príslušnom type ANC, v druhom roku 60%, v treťom roku na úrovni 40% a v poslednom 20%. Plochy, kde sa výška platby na hektár po redukcii zníži pod 25 €/ha, budú kompenzované minimálnou možnou platbou 25 €/ha a zostanú na tejto úrovni až do konca kompenzácie teda do roku 2018. V rokoch 2019-2020 sa v súlade s nariadením už platby na pôdu vypadávajúcu z podpory nebudú poskytovať.

Výmera pôdy, ktorá bude predmetom takejto podpory je 79 701 ha, z toho v ostatných znevýhodnených oblastiach 36 448 ha (v subtypoch O1/2, O2, O3, O4/2) a v oblastiach so špecifickými nevýhodami 43 253 ha (v subtypoch S1, S2, S3).

Výška príspevku na hektár sa bude postupne znižovať a v poslednom roku bude vo všetkých subtypoch LFA na úrovni 25 €/ha. Pri niektorých subtypoch dôjde iba k minimálnemu zníženiu podpory na hektár, nakoľko už v r. 2013 sa vyrovnávacie príspevky približovali minimálnej hranici 25 €/ha. Z toho dôvodu aj objem podpory nebude klesať

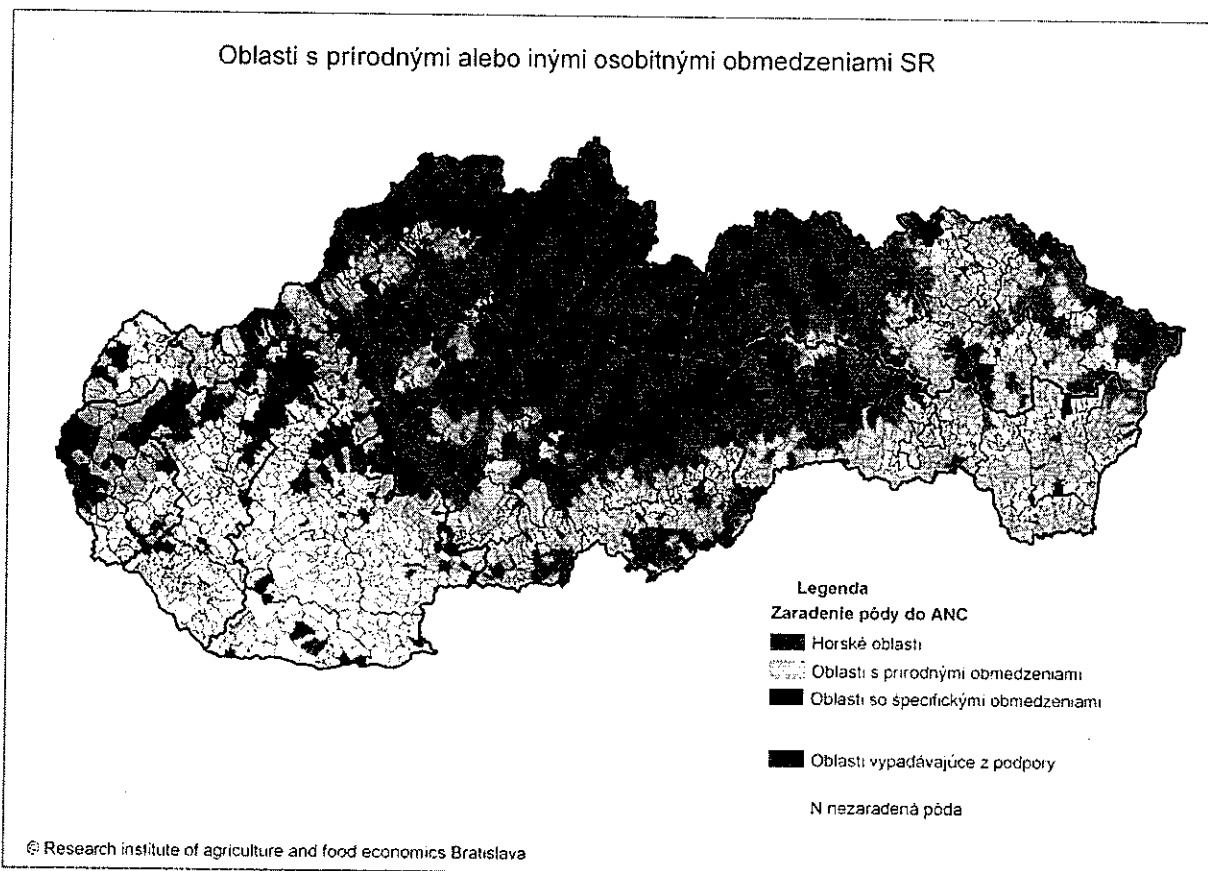

rovnomerne každý rok o 20% ale pomalšie vzhľadom na dosiahnutú minimálnu sadzbu v príslušných subtypoch (LFA) O a S. Celkový objem podpory za 4-ročné obdobie predstavuje 9,4 mil. Eur.

Tab. 31 Kompenzácia oblastí vypadávajúcich z podpory

LFA	Typ oblasti	Vyrovnávacie príspevky v €/ha					Výmera v ha
		Platba v roku 2013	2015 redukcia na 80%	2016 redukcia na 60%	2017 redukcia na 40%	2018 redukcia na 20%	
O1/2	výnosovosť pôd 17-22 bodov	68,19	54,55	40,91	27,28	25,00	138
O2	trvalé trávne porasty a krmoviny	41,23	32,98	25,00	25,00	25,00	5 190
O3	výnos (úroda) obilia	35,32	28,26	25,00	25,00	25,00	11 638
O4/1	výnosovosť pôd Bansko- bystrického kraja pod 27 b.	69,97	55,98	41,98	27,99	25,00	17 475
O4/2	výnosovosť pôd Prešovského kraja pod 27 bodov	73,12	58,50	43,87	29,25	25,00	2 007
S1	zamokrené pôdy	39,34	31,47	25,00	25,00	25,00	16 787
S2	pôdy extrémne suché	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	17 979
S3	skeletovité pôdy	54,08	43,26	32,45	25,00	25,00	8 488
LFA	Spolu						79 701

5. Celkový prehľad

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha
	Horské oblasti	1 242	1 053	501 796
BK	Oblasť s prírodnými obmedzeniami	1 281	1 083	638 487
	Oblasť so špecifickými obmedzeniami	224	212	116 519
Spolu	ANC	2 747	2 348	1 256 802

	Vypadáajúce oblasti	105	94	79 701
--	----------------------------	------------	-----------	---------------